

Tisdagen den 11 april

Kl. 16.00

Tisdagen den
11 april 1972*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse***§ 1 Ärendeplan för återstoden av vårsessionen**

Herr TALMANNEN yttrade:

Till kammarens ledamöter har utdelats en preliminär ärendeplan för behandling i kammaren av utskottsbetänkanden under återstoden av vårsessionen. Planen är upprättad på grundval av uppgifter från utskotten och efter samråd med utskottskanslierna angående den lämpliga fördelningen av ärendena på olika dagar. I stor utsträckning kommer det att bli nödvändigt att skjuta över behandlingen av ärenden från ett sammanträde till ett följande, och även andra avvikelser från planen kan självfallet bli ofrånkomliga.

Av ärendeplanen framgår bl. a. att arbetsplena måste anordnas fredagarna den 14, 21 och 28 april och 5 maj, för vilka dagar i den preliminära tidplanen angivits "bordläggningsplenum, vid behov arbetsplenum". Dessa sammanträden tar sin början kl. 10.00. I enlighet med den ursprungliga planen hålls inte något sammanträde i kammaren fredagen den 12 maj, dvs. dagen efter Kristi Himmelsfärdsdag. Fredagarna den 19 och 26 maj anordnas arbetsplena kl. 10.00.

Eventuellt anordnas ett bordläggningsplenum måndagen den 24 april för besvarande av interpellationer.

Ett försök har gjorts att med ledning av uppgifter från utskottskanslierna och med beaktande av erfarenheterna från kammarens debatter under de senaste veckorna uppskatta tidsåtgången för överläggningarna i de ärenden som upptas i den nu föreliggande planen. Denna bedömning har gett vid handen att det fr. o. m. nästa vecka och till sessionens slut den 31 maj med all sannolikhet blir nödvändigt att anordna kvällsplena både onsdagar och torsdagar. Vissa veckor kan kvällsplena behöva hållas också på fredagen, och även i övrigt torde fredagssammanträdena i många fall komma att pågå betydligt längre än hittills.

Frågestunderna kommer i fortsättningen att begränsas till ungefär en timme och återstoden av frågesvaren uppskjutes till dess behandlingen av utskottsbetänkanden avslutats. Likaså kommer interpellationssvar vid arbetsplena i regel att lämnas efter ärendebehandlingen.

§ 2 Ang. remissförfarandet i anledning av utredningsförslag av stort lokalt eller regionalt intresse

Herr civilministern LUNDKVIST erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Åslings* (c) den 14 mars framställda interpellation, nr 89, dels herr *Berndtsons* i Linköping (vpk) i kammarens protokoll för den 16 mars intagna fråga, nr 130, och dels herr *Svenssons* i Malmö (vpk)

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farande i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

i kammarens protokoll för den 24 mars intagna fråga, nr 146, och anförde:

Herr talman! Herr Åsling har i en interpellation frågat mig om jag är beredd att medverka till att remissförfarandet i förslag av stort lokalt och regionalt intresse, t. ex. den fysiska riksplaneringen, utformas så att det möjliggör ett så brett medborgerligt engagemang som möjligt.

Herr Berndtson i Linköping har frågat mig om jag är beredd att medverka till sådan förlängning av remisstider att kommuner bereds möjlighet till en tillfredsställande behandling av ärendena.

Herr Svensson i Malmö har frågat mig om jag anser att aktuella remisstider för stora översiktliga planförslag är tillräckliga.

Jag besvarar interpellationen och frågorna i ett sammanhang.

Remissförfarandet är ett viktigt led i reformarbetet i vårt samhälle. Regeringen söker därför beräkna remisstiderna för offentliga utredningar och departementspromemorior så att remissinstanserna får tillräckliga möjligheter både för beredning och för handläggning i ansvariga instanser. På grund av kommunernas viktiga roll i en mängd samhällsfunktioner och deras behov att behandla många remisser på flera beslutsnivåer tas särskild hänsyn till kommunerna när remisstiderna fastställs. Vid bestämmande av remisstider måste emellertid också beaktas att åtskilliga av de utredningar och förslag som remitteras berör ämnen i vilka dröjsmål med beslut måste anses medföra betydande olägenheter.

En avvägning mellan önskemålet om en lång remisstid och angelägenheten att snabbt föra frågan till riksdagens behandling har skett i det fall som interpellanten nämner som exempel, remissen av departementspromemorian (SOU 1971:75) Hushållning med mark och vatten. Regeringen har bedömt det som angeläget att underställa årets riksdag förslag om riktlinjer, lagstiftning och organisation för en fortsatt fysisk riksplanering. En senareläggning av propositionen skulle enligt regeringens bedömning medföra betydande olägenheter genom att fördröja den fortsatta planeringen i län och kommuner och en fortsatt central utredningsverksamhet. Vidare skulle en senareläggning allvarligt försämra möjligheterna till samordning med riktlinjerna för regionalpolitiken som för närvarande utarbetas inom inrikesdepartementet. Det har bedömts möjligt att lägga fram en proposition om den fysiska riksplaneringen till höstriksdagen efter en remisstid på ungefär ett halvt år. För kommunerna är remisstiden något kortare.

Att kommunerna har fått kortare remisstid motiveras av att länsstyrelserna bör känna till kommunernas bedömning när de avger sina yttranden. Denna arbetsgång, som jag generellt anser viktig, är i det här fallet av särskilt stor betydelse eftersom fullföljandet av den fysiska riksplaneringen i stora delar har föreslagits ske genom en samverkan mellan kommuner och länsstyrelse. Det bör även från kommunernas synpunkt vara av stort värde att de får möjlighet att presentera sina ställningstaganden för länsstyrelserna. Civildepartementet har anmodat länsstyrelserna att ge kommunerna längsta möjliga remisstider.

Herr Åsling pekar på att en kompletterande departementspromemoria om vissa lagstiftningsfrågor (Ds C 1972:1) först nyligen distribuerats till remissinstanserna. Jag vill i anledning därav anföra att promemorian, som

Tisdagen den
11 april 1972*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

presenterades den 8 mars 1972 och behandlar lagstiftningen i anslutning till en fysisk riksplanering, innehåller dels en mera detaljerad utformning av lagförslag som i sina huvuddrag fanns presenterade redan i den promemoria som offentliggjordes i december 1971, dels förslag till lagstiftning som riksdagen begärde i december 1971. Över den senast remitterade promemorian, som alltså inte avser några länsvisa bedömningar, har kommunerna möjlighet att yttra sig direkt till departementet samtidigt som de övriga remissinstansernas yttranden skall vara inkomna.

Jag vill vidare erinra om — herr Åsling framhåller det också i sin interpellation — att de beslut som nu skall förberedas väsentligen avser principer, medel och organisation för en fortlöpande fysisk riksplanering och inte ett konkret och preciserat ställningstagande till planeringens alla detaljer. Som jag har antytt förut kan en sådan konkretisering beräknas ske efter hand, bl. a. under medverkan av kommunerna. Diskussionerna om den fysiska riksplaneringen är alltså inte slut i och med att remisstiden går ut. En fortlöpande debatt kommer att bli nödvändig.

Vid bedömningen av bl. a. de kommunala förtroendemännens möjligheter att ta ställning i de nu aktuella frågorna bör också beaktas den omfattande information i olika former som lämnats till kommunerna bl. a. genom insatser från civildepartementet och Svenska kommunförbundet. En omfattande utåtriktad informationsverksamhet har också inletts.

Sammanfattningsvis vill jag hävda att den aktuella remisstiden med hänsyn till de förhållanden som jag har pekat på visserligen ställer betydande krav på kommunerna men ändå bör ge möjlighet till en tillfredsställande behandling och medborgerlig förankring i kommunernas beslutande organ.

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det fylliga svaret på min interpellation. Jag vill också understryka konstaterandet att remissförfarandet är ett viktigt led i reformarbetet i vårt samhälle. Tyvärr händer det ju ibland att remissförfarandet inte tillmäts den betydelse man skulle önska. Jag hoppas nu verkligen att så inte blir fallet i den fråga jag närmast utgått från när jag ställde min interpellation, nämligen den fysiska riksplaneringen. Förmodligen har det under innevarande riksdagssession inte diskuterats någon politisk fråga av så stor, genomgripande och långsiktig betydelse för utvecklingen i vårt land som den fysiska riksplaneringen. Statsrådet erkänner också att denna fråga ställer betydande krav på kommunerna och de kommunala resurserna. Som remissförfarandet utformats ger det dock enligt min uppfattning inte möjlighet till en tillfredsställande behandling i de kommunala organen.

Den fysiska riksplaneringen och den därmed intimt sammankopplade regionalpolitiken är en fråga av så grundläggande karaktär för samhällets fortsatta utveckling att ingen möda borde sparas för att informera härom och bereda tillfälle till debatt på bred bas som underlag för den kommunala beslutsprocessen.

Det är betecknande för hur den här frågan handlagts att den kompletterande departementspromemorian om vissa lagstiftningsfrågor i

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farande i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

anslutning till den fysiska riksplaneringen presenterades först för litet drygt en månad sedan. Även om en del av detta material tidigare offentliggjorts och även om denna promemoria inte innefattas i remissförfarandet beträffande departementspromemorian om hushållning med mark och vatten, kan det inte betraktas som tillfredsställande att inleda ett remissförfarande utan att alla akter i målet är helt kända. Det kan inte ha undgått civilministern att man på kommunalt håll är mycket kritisk till det här förfarandet.

Civilministerns huvudargument mot en förlängd remisstid är att ett dröjsmål skulle medföra betydande olägenheter och fördröja den fortsatta planeringen i län och kommuner och försämra möjligheterna till samordning med riktlinjerna för regionalpolitiken. Det är i och för sig glädjande att regeringen nu inser att miljöfrågorna kräver snabba och målmedvetna insatser inte minst på planeringsområdet. Vi har från centerns sida länge efterlyst detta aktiva intresse.

När man nu går till verket måste det primära kravet vara att den fysiska riksplaneringen får en säker och naturlig förankring bland medborgarna genom de kommunala organen. Det är uppenbart att många kommuner har stora svårigheter att behandla denna fråga på det sätt de skulle vilja med hänsyn till alla dess aspekter. Regeringen borde därför ha tagit konsekvenserna av detta och accepterat Kommunförbundets önskemål om ett längre och grundligare remissförfarande. Den tidsförlust detta kunde medföra skulle säkerligen uppvägas av en smidigare och snabbare verkställighet av de åtgärder som de principiella handlingslinjerna skall ge upphov till. Detta hade kanske t. o. m. kunnat leda till att man också hade fått tid till en rejäl remissbehandling av frågan om ortsklassificeringen.

Jag förstår mycket väl att regeringen velat begränsa frågan om den fysiska riksplaneringen till vissa principer som sedan skall utformas till klart uttalade planeringsdirektiv och att man i denna strävan till upprustning av samhällets styrfunktioner ser forceringen som något av ett självändamål. Jag vill emellertid bestämt varna för detta. Jag – och jag är förvissad om att det gäller hela miljöopinionen i samhället – står bakom kraven på en långsiktigare planering för hushållning med våra naturresurser. Men det är en långsiktig planering som måste ske *med* kommunernas och de lokala opinionernas medverkan och inte *mot*. Där kan man möjligen märka en annan attityd hos civilministern än den som jag anser vara riktig. Frågan om den fysiska riksplaneringen får nämligen inte isoleras från andra samhällsfrågor. Tvärtom, det är en fråga som griper in i en rad andra samhällsfrågor. Den har t. ex. kommunalekonomiska konsekvenser av stor betydelse. För att förverkliga riksplaneringens intentioner behövs kraftfulla insatser från kommunerna, och detta innebär betydande krav på kommunerna, inte minst ekonomiskt. Dessa konsekvenser hinner man i det nuvarande remissförfarandet inte närmare analysera och överväga. Det är uppenbart också så att markdispositionerna kan komma att kräva särskilda regionalpolitiska insatser, om riksplaneringens intentioner över huvud taget skall kunna realiseras.

Det hade också funnits anledning att närmare överväga hur det utökade samrådsförfarandet mellan länsstyrelsen och kommunerna som

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

förutsetts bli en konsekvens av den vidgade tillämpningen av byggnadslagens generalplaneinstitut närmare skulle utformas i praktiken. 1947 års byggnadslag, som ju nu är under omarbetning, har i varje fall på papperet en utpräglad demokratisk grundfilosofi, som syftar till att skapa ett samhälle som genom sin fysiska struktur inte skall lämna den enskilde rotlös utan inordna honom i medborgerlig solidaritet och kommunikation och skapa ett medborgerligt engagemang och en debatt kring samhällets fysiska och sociala utformning. Det är välbekant att dessa intentioner i verkligheten inte kommit att nå ut på det sätt som man skulle önskat. När vi nu är beredda att ta steget till en väsentlig upptrappning av våra planeringsambitioner i detta avseende, vore det också anledning att trappa upp ambitionerna beträffande medborgarnas engagemang och inflytande på dessa centrala samhällsfrågor. Risken är annars – och jag bedömer den rätt stor och överhängande – att hela detta planeringsarbete av medborgarna i gemen kommer att betraktas som en centraltidrigering över medborgarnas huvuden. Ett bättre öde vore detta försök till planering av våra trots allt begränsade naturresurser verkligen värt.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret på de två enkla frågor som det har uppdragits åt mig att motta svar på i dag.

Civilministern nämner att remisstiderna för kommunerna i regel är något kortare än för länsorganen. De är inte bara kortare utan de är i regel mycket kortare, eftersom länsorganen uppfattar sig som överorgan och inhämtar remisser från kommunerna såsom civilministern nämnde, varför remissarbetet bara till dels försiggår parallellt.

Följden av detta är i regel – åtminstone i praktiken – att den remisstid som är tillmätt för länsorganen skäres ner för kommunernas del till hälften eller ännu mindre. Det är inte obekant för den som arbetat på en länsförvaltning att detta leder till att man ofta får kommunerna att visa ointresse, att det ibland t. o. m. kan vara besvärligt att få fram remissyttranden även i frågor som i och för sig är så intressanta att kommunerna själva har yppat ett betydande intresse för att besvara dem men nu ändå inte utnyttjar det tillfälle som bereds dem – av det skälet att de helt enkelt har anledning säga att de inte hinner penetrera frågan på den tid som står till buds med den formella arbetsordning som är praxis ute i kommunerna. Därför avstår de eller avger så summariska remissyttranden att både länsförvaltningen och de själva är medvetna om att yttrandena inte ger särskilt mycket, att de är relativt ointressanta.

Den fråga jag har tagit upp har naturligtvis sin speciella bakgrund – liksom herr Aslings interpellation – i den aktuella diskussionen om behandlingen av skissen till fysisk riksplan. Det är ett ärende som arbetsmässigt – om man har den målsättningen att det skall vara remissyttranden som är någorlunda fylliga och som ger någonting, som är meningsfyllda – har den karaktären att det ingalunda bara som många andra remissyttranden kan ses ur en specifikt lokal eller praktisk kommunalpolitisk synvinkel. Det är inte heller ett specifikt fackbetänkande, ty sådana fackbetänkanden rör sig inom en relativt bestämd

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farande i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

ämbetskrets och är alltså lättare att rent sakligt penetrera för dem som skall yttra sig över dem. Vad man här har att göra med är ett betänkande som kanske slår alla tidigare rekord när det gäller anknytningar till andra delar av samhällsplaneringen och när det över huvud taget gäller den allmänna bredden på de frågeställningar som där är upptagna.

Om man så att säga kan utgå från att kommunerna och andra underinstanser inte bara passivt skall acceptera betänkandets huvudprinciper utan verkligen kunna penetrera och lägga några synpunkter på ärendet, är det viktigt att de får en längre tid på sig än vad som normalt tillmätts för statliga betänkanden. Men särskilt mycket längre har den tillmätta remisstiden inte varit i detta fall.

Ytterligare en synpunkt är att kommunerna i detta fall snarare borde ha längre — och inte oväsentligt längre — remisstider än vad som är brukligt. Här rör det sig nämligen om frågor som mycket intensivt engagerar den folkliga opinionen och särskilt vissa opinionsbildande grupper som speciellt intresserar sig för miljöfrågor och markdispositionsfrågor. De har så konkret anknytning i stora delar av landet att det finns skäl att räkna med att remissbehandlingen inte bör vara en intern historia för kommunfullmäktige och de kommunala organen utan att dessa i sin tur kan ha anledning att åtminstone informellt diskutera med opinionsgrupper och med medborgargrupper i allmänhet.

Civilministerns huvudargument mot en förlängning av remisstiden är att den skulle åstadkomma en fördröjning. Det skulle den naturligtvis göra, men jag tycker ändå att det är fel att anföra det argumentet mot önskemålet från kommunerna om längre remisstid. Det argumentet har relevans snarare gentemot departementet, som inlett remissarbetet så sent att man inte utan mycket snäva remisstider på det kommunala planet kan garantera den samordning som enligt civildepartementets uppfattning är nödvändig.

Jag fäste mig också vid att civilministern nämnde att avsikten i denna omgång är att med hänsyn till behovet av samordning med den övriga regionala planeringen snabbt få fram ställningstaganden rörande själva huvudprinciperna. Men såvitt jag förstår är det just huvudprinciperna som är kontroversiella. Om man då snabbt forcerar fram ett remissmaterial som bygger på ett arbete där remissinstanserna knappast hunnit sätta sig in i hur vittgående principerna är, där de inte hunnit — vilket de säkerligen skulle haft anledning till — sätta dem i fråga, förfelar remissförfarandet sitt ändamål, för så vitt inte ändamålet är att snabbt få ett formellt godkännande av huvudprinciperna och sedan inskränka meningsskiljaktigheterna till relativt oväsentliga detaljer. Det är möjligt att det är så, det vet jag inte.

I förhållande till regionalpolitiken har man emellertid anledning att granska betänkandet Hushållning med mark och vatten på det sättet att det inte bara fyller en funktion i regionpolitiken och inte heller bara rent allmänt skall sättas i samband med den. Det kan också förhålla sig så att en översikt av mark- och vattenhushållningsproblemen — om man gör en penetration och diskuterar de kontroversiella grundprinciperna — kan ge vid handen allvarliga betänkligheter också mot den nuvarande tendensen i den regionalpolitiska utvecklingen på det ekonomiska och demografiska

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

planet. Det är möjligt att ett förutsättningslöst övervägande av den här riksplaneskissen i själva verket skulle leda många människor och myndigheter fram till slutsatsen, att här räcker det inte att den överensstämmer med regionpolitiken; önskemålen ger kanske i själva verket anledning till betydande justeringar och ändringar i utgångspunkten för regionpolitiken. Därför kan inte den fysiska riksplanen anses ha enbart en passiv funktion, den är inte något som automatiskt hängs på den ekonomiska och demografiska delen av regionplaneringen. För första gången kommer här in bl. a. biologiska, ekologiska och markpolitiska synpunkter, som i och för sig skulle kunna leda fram till slutsatsen att den delen av regionplanearbetet som påbörjades först – den demografisk-ekonomiska – i själva verket borde ändras i väsentliga stycken.

Låt mig bara helt kort praktiskt illustrera vad som kan inträffa och vad som har inträffat i remissarbetet. Det gäller dels frågor om mark och vatten, dels en del andra frågor, däribland någon som har anknytning till statsrådets eget departement.

Jag har här korrespondens med en av landets större kommuner. Man uppger att kommunen den 17 januari i år fick in betänkandet Hushållning med mark och vatten för yttrande till länsstyrelsen senast den 15 maj. Man bildade då en tjänstemannagrupp för beredning för att ärendet skulle kunna beredas av kommunstyrelsens arbetsutskott som generalplaneberedning vid sammanträde den 5 april och sedan skulle förmodade synpunkter från dessa förtroendemän kunna inarbetas och på nytt anmälas inför AU den 17 eller senast den 24 april och slutligen behandlas av kommunstyrelsen den 2 maj.

I den remisstiden låg väl med den här utgångspunkten ingenting omöjligt, förutsatt att man följde den föreskrivna ordningen och alltså lät kommunstyrelsen och inte kommunfullmäktige delta i beredningen – ett i och för sig tivelaktigt förfarande när det gäller en så grundläggande och viktig sak som den här. Men så inträffar att civildepartementet genom remiss som inkommer till vederbörande kommun den 9 mars begär kommunens – dvs. fullmäktiges – yttrande senast den 20 juni över departementets promemoria Ds C 1972:1, som ju har ett nära samband med de frågor som behandlas i Hushållning med mark och vatten. Som lätt inses bör och måste bägge de här ärendena på det lokala planet behandlas parallellt, varför också det senare yttrandet i princip måste tas fram till generalplaneberedningen den 5 april – ett datum som inte kan skjutas framåt med hänsyn till den tid som länsstyrelsen har beviljat kommunen. Där får man alltså den situationen att man inte hinner på ett rätt sätt ställa de här två tingen sida vid sida och ta ett ordentligt tag i hela komplexet, utan man får spalta upp de två frågorna, forcera fram ett yttrande över Mark och vatten och sedan skjuta på remissyttrandet över promemorian, som ändå har ett så nära samband med Mark och vatten och som för kommunen på sitt sätt rent konkret, åtminstone omedelbart, kanske betyder väsentligt mera.

För att ta ett par andra exempel, betydligt mera graverande, har det inträffat – jag har kopior av skrivelserna här – att ett ärende blir aktuellt på kommunens kansli den 7 oktober för att enligt remisskraven hinna redovisas via fullmäktige före den 5 november, vilket är en praktisk

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

omöjlighet. Det här är någonting som i sin tur kommer helt i skuggan av förväntningarna från civildepartementet att en remisskrivelse som inkom till vederbörande kommun den 13 oktober skall hinna bli föremål för fullmäktigebehandling före den 31 oktober, inkluderande remiss till fackorgan, tjänstemannaberedning där, behandling i kommunstyrelsens AU och i kommunstyrelsen samt slutligen i kommunfullmäktige. Jag tror att dessa exempel visar att nog är det ganska problematiskt på många håll och nog hade en förlängning av remisstiderna sakligt sett kunnat motiveras och med avseende på materialets kvalitet mer än väl kunnat uppväga det dröjsmål som eventuellt kan befaras genom handläggnings- tidens utsträckning.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Som jag sade i mitt interpellationssvar är det klart att här står man inför besvärliga avvägningsproblem. Jag föreställer mig att vi är relativt överens om att det är angeläget att vi kan få i funktion den här typen av fysisk riksplanering, som skall göra det möjligt för oss att få till stånd en bättre hushållning med mark och vatten. Jag föreställer mig också att vi är överens om att det är angeläget att vi kan samordna de här formerna för samhällsplanering med andra former av riksplanering som vi också bedriver; jag tänker här närmast på den regionalpolitiska plane- ringen.

Jag kan väl också säga att det som har varit glädjande, när man har tagit del av de synpunkter som redan nu har förts fram från kommunalt håll, är att även när man har varit kritisk mot remisstiden har den enstämmiga uppfattningen varit att det är angeläget att vi får till stånd den här typen av planering. Jag tror att där finns en ganska stor och bred enighet bland människor som sysslar med de här frågorna, och jag är övertygad om att det aktiva intresse för miljöfrågor över huvud taget som vi har hos våra medborgare också innebär ett stöd för angelägenheten av den här planeringen.

Jag sade i mitt svar att det är klart att den här remisstiden, som vi har fått väga av mot bakgrunden av olika önskemål som här kommer fram, kommer att ställa krav på kommunerna. Jag menade självfallet sådana krav som att man nödgas prioritera den här remissbehandlingen bland andra uppgifter som man är sysselsatt med.

Sedan beträffande uppgiften vid remissbehandlingen i den här omgången: Uppgiften är ju i den här omgången att ta ställning till uppläggningsen i stort och principiellt. Som redan sagts redovisades här den 15 december själva huvudpromemorian. Där fanns då också i huvudsak och i princip de lagstiftningsförslag redovisade som vi menar att man nu skall remissbehandla och som riksdagen skall få ta ställning till i höst för att vi skall kunna komma i gång. Men så fick vi ju vid riksdagsbehandlingen i december vissa beställningar av riksdagen som gjorde det nödvändigt att överarbeta förslagen i den lagstiftningspromemoria som var aviserad i huvudpromemorian och som skulle komma, litet mera detaljerad, i mars månad.

Det är utan tvivel så att denna lagstiftningspromemoria kan diskuteras också i särskild ordning ute i kommunerna. Man har möjligheter att i

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

samband med huvudpromemorian yttra sig över principerna i stort för uppläggningsen, även med avseende på lagstiftningen. Vill man sedan litet mer i detalj utveckla sina synpunkter på lagförslagen är, har vi sagt, naturligtvis kommunerna välkomna att direkt till departementet avge sådana remissyttranden. Då gäller för dessa remissyttranden det önskemål som Kommunförbundet hade framfört, nämligen att tiden skall framflyttas till den 20 juni. Den möjligheten finns.

När det gäller själva huvudpromemorian har vi uppmanat länsstyrelserna att försöka medverka till att kommunerna skall få mesta möjliga tid för uppgiften. Jag kan som ett exempel nämna att Stockholms länsstyrelse för sin del har utsträckt tiden till den 26 maj när det gäller kommunernas remissyttranden till länsstyrelsen i Stockholm. Jag föreställer mig att länsstyrelserna skall vara beredda att för sådana kommuners vidkommande som är särskilt berörda av riksplanepromemorian – här skiftar ju behoven rätt avsevärt kommunerna emellan – ge möjligheter att få tiden utsträckt så långt som det över huvud taget finns förutsättningar för inom ramen för den remisstid som departementet har fastställt.

Det finns en annan synpunkt som jag är angelägen om att understryka. Man kan ibland få intrycket att de som kritiserar remisstiden menar att den 20 juni skall debatten i dessa frågor vara slut – eventuellt i och med att vi har tagit ställning i riksdagen i höst. Nej, det är tvärtom så att detta är riktlinjerna i stort, men om vi skall följa upp den här typen av planering genom generalplanering och detaljplaner finns det verkligen behov av att vi får den engagerade medborgardebatt i dessa frågor som vi har försökt uppmuntra och initiera. Det kan inte ha förbigått någon att vi via en ganska bred informationsverksamhet har försökt få med också medborgarna i gemen i ett intresse för detta jobb. Vi har velat att man redan nu skulle sätta i gång. Man skulle uppmärksamma det material som redan finns. Jag får väl också i förbigående nämna att vi har försökt att stimulera detta intresse genom att fortlöpande under förberedelsearbetets gång leverera underlagsmaterialet. Vi hoppas på och räknar med att vi inte minst med – som herr Åsling påpekar – studieförbundens och organisationernas medverkan och de politiska partiernas insatser skall få i gång en fortlöpande debatt ute bland våra medborgare kring denna typ av frågor, om vi nu får till stånd en sådan här planering – och vi tycks ändå vara överens om att vi skall ha den.

I generalplanearbetet och i detaljplanefrågorna i anslutning därtill har vi ju verkligen behov av att försöka få den anda knäsat i vilken 1947 års bygglagstiftning skrevs – den andan nämligen att här skulle vi få ett medborgarengagemang till stånd i denna typ av frågor. Vår attityd till de här frågorna är inte, herr Åsling, att försöka hålla undan dem från debatt ute bland allmänheten. Tvärtom har ju vår inställning hela tiden varit att försöka medverka till att stimulera till en sådan form av debatt.

Herr Åsling sade att centern sedan länge efterlyst detta slags planering och gett uttryck för ett starkt engagemang i miljöfrågorna. Det engagemanget har bl. a. tagit sig uttryck i krav, föreställer jag mig att herr Åsling menar, på att få en fysisk riksplanering till stånd. Ja, jag kan ju livligt erinra mig hur det var när vi tog initiativ till den här formen för

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farande i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

översiktlig planering — det var inte precis någon entusiasm som strålade emot regeringens företrädare, som fick försöka svara på de frågor som bl. a. ställdes ifrån framstående centerpartiledamöters sida. Jag kan tvärtom redovisa att det var mycket framstående riksdagsmän från centerpartiets sida som med bestörtning motsåg att vi skulle behöva en sådan här typ av översiktlig planering.

Sedan är det väl så, i ärlighetens namn, att den aktiva miljödebatt som vi har upplevt under hela slutet av 1960-talet och det starka engagemang i de här frågorna som vi glädjande nog upplever bland medborgarna snabbt fick även centerpartiet och de övriga borgerliga partierna att förstå att det här är en angelägen planering. Det ledde till att man vände på klacken och började kritisera regeringen för att planeringen inte redan var i funktion.

Nu står vi inför möjligheten att gå från ord till handling. Då tycker jag, att om det är på det sättet att man sedan så länge, som herr Åsling uttryckte saken, haft önskemål om att få en sådan här planering till stånd, så borde man inte — det var ju vad herr Åsling rekommenderade -- behöva ta nära nog ett år på sig för att bestämma sig för om man skall se till att planeringen kommer i funktion.

Det skulle vara väldigt värdefullt om vi, bakom det starka engagemang som enligt min mening glädjande nog förekommer i de här frågorna, inte bara kunde uppnå en bred samling när vi -- förhoppningsvis någon gång under höstriktsdagen — skall fatta beslut och vidta åtgärder, utan också kunde få till stånd en positiv inställning till hela det här jobbet ute bland medborgarna. Framför allt skall man inte försöka framställa saken så, att de som nu har fått ansvaret för att driva de här frågorna har andra avsikter när det gäller bl. a. förankringen bland medborgarna av planeringen än de som vi i verkligheten har. Låt oss i stället hjälpas åt att på olika vägar uppmuntra till den fortlöpande debatt — för det är en sådan det måste bli fråga om — när det gäller miljöfrågor och när det gäller den här typen av planeringsfrågor som är av ett så betydande värde.

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! I sin replik sade civilministern inledningsvis att kommunerna bör kunna prioritera remissarbetet, och därför borde den tillmätta remisstiden förslå. Ja, det kan synas så, men om jag är rätt informerad har ju civilministern också praktisk erfarenhet av kommunalt arbete och torde därför känna till att om man skall förankra en så pass komplicerad fråga som det här rör sig om, så bör man också ge tillfälle till underremisser och partigrupsarbete och till information av medborgare med speciella intressen. Det är över huvud taget ett ganska omfattande skeende som ligger bakom en seriös kommunal beslutsprocess. Jag kan inte tro att civilministern vill ge avkall på den processen, som ju är av så grundläggande betydelse för vårt samhälles funktion.

Vi skall komma ihåg att det här gäller en fråga med ett perspektiv på låt oss säga 25 år framåt i tiden. Och vi arbetar här med en terminologi som är svår att bemästra för lekmän och som det krävs tid för att tränga in i och närmare analysera. Hela orsakskedjan är också komplicerad, eftersom den egna kommunen skall placeras in i ett större sammanhang.

Om man beaktar dessa faktorer står det ganska klart, att även om vi prioriterar remissarbetet i den kommunala verksamheten, så är tiden ändå för knapp för att uppgifterna skall kunna klaras på ett meningsfullt sätt.

Fastän det här bara gäller "principerna" är det ju ändå på det sättet att ett principiellt ställningstagande ofta kräver mer av överblick, eftertanke och analys än ett ställningstagande i detalj. Den omständigheten att det här gäller ett principiellt ställningstagande talar sålunda – tvärt emot vad civilministern här ville göra gällande – för en förlängning av remisstiden.

Det är bra att kommunerna är välkomna med sina speciella synpunkter direkt till departementet, så att de kan utnyttja remisstiden fram till den 20 juni. Kommunernas synpunkter är dock i detta fall av alldeles speciellt värde först när de är inordnade i länssammanhanget och bildar underlag för länsstyrelsernas ställningstagande. Denna generositet att kommunerna kan låta höra av sig direkt till departementet med sina remissvar är därför tyvärr av begränsat värde.

Jag är på det klara med att debatten i dessa frågor inte är slut i och med att remisstiden gått ut den 20 juni. Där är vi sålunda överens. Denna debatt kommer dess bättre att fortsätta. Den är också helt nödvändig för att utveckla det medborgarengagemang som tyvärr inte kommer att kunna göra sig gällande i remissförfarandet på det sätt som vi skulle vilja.

Civilministern ifrågasatte om vi verkligen kan behöva fördröja hela denna fråga, men det tycker jag är ett ganska märkligt påpekande mot bakgrunden av den diskussion vi här fört. Vi är ändå på det klara med att vad frågan här gäller är medborgarengagemanget, opinionsyttringen och informationen. Vad man i detta inledande principiella skede satsar av information till människorna och på opinionsbildningen bland medborgarna kommer vi sannolikt att ha igen i senare skeden, när vi går till beslut i detaljfrågorna.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Det har väl inte undgått någon att civilministern plockat en del poäng i denna polemik med centern. I centerpartiet är man visserligen snar att kräva decentralism, men som civilministern mycket riktigt sade är centern ganska ovillig när det gäller att tillåta att någon central vilja gör sig gällande i sådana här sammanhang. Det är väl uppenbart för var och en att om man önskar centralism, av starkare eller svagare karaktär, och om man önskar någon form av hämsko eller slut på den geografiska och ekonomiska koncentrationsprocessen, måste man ha en desto starkare central vilja ju hårdare man vill driva det kravet. Sedan är det en annan fråga, i vems intresse denna centrala vilja till syvende og sist fås att verka.

Civilministern säger att debatten naturligtvis inte är slut. Nej, debatten är inte slut rörande regionpolitiken heller. Men man kan väl ändå säga att det blev ett relativt snabbt slut på den del av debatten som rörde själva principerna för regionpolitiken, åtminstone den principiella debatt som kunde föras medan det ännu var någon maktpolitisk mening med att föra en principiell debatt om dessa saker och huvudlinjerna ännu inte var låsta. Något som man har anledning att befara i det här fallet är en

*Ang. remissför-
farande i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

fastläsning på basis av ett mycket knapphändigt och ofullständigt remissmaterial, när man inte har hunnit penetrera saker och ting. Tiden för den offentliga debatten i vidare mening har varit alltför knappt tillmätt. Efter en ganska kort tid blir huvudlinjerna fastlåsta, och den vidare medborgardiskussionen tillåts endast leka med detaljer. Det är det man kan befara. Vi kan bilda en analogi med den hittillsvarande regionplaneringens ekonomiska och demografiska sida. Om man hade väntat med principbeslutet till dess de prognoser och planer som framlades i exempelvis Länsplan 67 hade blivit offentligt kända och om man i god tid, medan ännu diskussionen om principerna försiggick, hade låtit folk ute i regionerna veta hur många kommunblock som gick en dyster framtid till mötes och vilken dimension avfolkningsproblemet hade, är det mycket troligt att man hade fått en opinion för en rätt mycket annorlunda regionpolitik, och en bred opinion hade då varit beredd att acceptera betydligt radikalare och kraftfullare styrmedel än de förhållandevis marginella sådana som den nuvarande regionpolitiken uppvisar.

Det är därför jag menar att man inte får förhastna sig när det gäller diskussionen om huvudlinjerna i betänkandet Hushållning med mark och vatten och även i den fysiska riksplanen. Forcerar man diskussionen om riktlinjerna i stort, forcerar man nämligen också diskussionen om själva grundvalen för den diskussion om detaljerna som sedan skall komma. Det är *nu* diskussionen skall ske om vilka avvägningsprinciper som skall tillämpas, hur avvägningsresonemangen skall byggas upp, hur exempelvis avvägningen skall ske mellan rörligt friluftsliv och fast friluftsliv, mellan medborgarnas krav på en bra bostadsmiljö och goda friluftsområden å ena sidan och oljeindustrins krav på koncentration till vissa delar av landet å den andra. Det är *nu* diskussionen skulle föras om konfrontationen mellan exempelvis oljetrusternas och gemene mans intressen och över huvud taget mellan kapitalets och gemene mans intressen.

Jag är rädd för att det med dessa snävt tillmätta remisstider inte hinner bli någon verklig diskussion och att när den diskussionen kommer i gång – och den kommer i gång på allvar nerifrån – är huvudlinjerna redan i princip låsta. Då har det hela trumfats igenom här i riksdagen, och då blir den vidare debatten bara en skendebatt, åtminstone vad avser möjligheterna att öva inflytande på principerna i stort.

Allra sist vill jag efterlysa, om inte civilministern i alla fall håller med om att kanslichefen i den stadskommun, som jag refererade till i mitt första inlägg, dock har kunnat visa tre exempel – alla hämtade från de förlidna vintermånaderna – på att man har bedömt remisstiderna såsom alldeles för knappa med hänsyn till den sakliga uppgift som framställdes för de organ som skulle besvara remisserna. Det gäller speciellt remissen från civildepartementet, som inkom den 13 oktober och som skulle hinna bli föremål för fullmäktigebehandling före den 31 i samma månad. Det kravet måste ju vara orimligt.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Nr 55

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

Herr talman! Jag kan givetvis inte ens erinra mig vad det kan vara för form av remiss det här gällde. Vi skall heller inte diskutera enskilda fall i det här sammanhanget. Rent generellt gäller naturligtvis för departementets vidkommande, att vi försöker medge så långa remisstider som ett ärende över huvud taget kan skapa förutsättningar för. Men å andra sidan kan utvecklingen ibland när det gäller alla departement ställa regeringen inför nödvändigheten att fatta relativt snabba beslut. Ibland kan det vara nödvändigt med korta remisstider för att man över huvud taget skall kunna genomföra besluten i sådan ordning, att man når syftet med dem. Detta är ständigt en avvägningsfråga, och det finns inte något slags lust hos regeringen eller civildepartementet att till varje pris begränsa remisstiden för att skapa svårigheter för kommunerna. Förhållandet är helt omvänt.

Till herr Åsling vill jag säga att jag upplever frågan om remisstiden så att vi i dag har en situation ute i folket -- om jag får använda det uttrycket -- och bland kommunalmännen, där det råder en betydande enighet om att vi behöver den här formen för planering. I denna situation är man i och för sig angelägen om att så snart som möjligt få en lagstiftning till stånd, så att denna planering kan sättas i gång till vägledning bl. a. för kommunerna.

Jag har inte bara fått kritik för remisstiden. Från oändligt många kommunalmän -- som kammarens ledamöter förstått har jag rest omkring mycket för att diskutera och informera både mig och kommunalmännen i dessa frågor -- har jag mött en betydande förståelse. Många kommunalmän har framhållit att det är nödvändigt, att man försöker hantera dessa frågor på detta sätt, om man så snabbt som möjligt vill angripa problemen.

När nu herr Svensson i Malmö redovisar dessa frågor, förstår jag att han tycker att vi egentligen har ett alldeles för klen underlag för att över huvud taget kunna sätta i gång en sådan typ av planering som det är fråga om och för att inbjuda till en remissbehandling; vi borde, anser han, ha haft ett betydligt mera omfattande förberedande arbete för att våga oss på att börja diskutera problemen. Då vi tog itu med det här förberedelsearbetet, vilket som alla förstår inte varit så enkelt, hade vi inga internationella förebilder som kan översättas på svenska förhållanden. Vi började med metodstudier och inventeringar för att komma fram till det underlag för debatt som den här promemorian utgör. Vår situation var att vi måste fråga oss: Skall vi ha ambitionen att plocka fram ett så långt möjligt heltäckande underlagsmaterial som inte bara bygger på de kunskaper som vi har tillgängliga i dag utan också på sådant som vi kan få fram via ytterligare forskning, via flera utredningar innan vi över huvud taget inbjuder till ett försök att sätta i gång den här typen av planering? Eller skall vi säga att de risker för konflikter mellan olika intressen om våra naturresurser, som vi redan nu upplever som starka i vissa delar av landet, är så stora och att det gäller att komma i gång så snabbt som möjligt med en aktiv planering?

Skulle vi ha gått den första vägen hade vi stått inför ett utomordentligt omfattande utredningsarbete. Det hade tagit betydligt längre tid att

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

över huvud taget komma fram till en möjlighet att kunna börja med en aktiv planering. Då kanske många av de olyckor som vi ville undvika hade inträffat, och då hade kanske många av de konfliktrisker som vi ville försöka motverka med en aktiv planering redan utvecklat sig till konflikter och satt spår efter sig i vår samhällsplanering till betydande men för miljöpolitiken, regionalpolitiken och för utvecklingen i stort.

Därför sade vi oss: Låt oss i stället ha ambitionen att på basis av det kunskapsmaterial som redan finns så snart som möjligt komma fram till förutsättningen att få i gång en aktiv planering. Låt oss vara medvetna om att vi inte redan från början kommer att ha alla de kunskaper och allt det underlag som i och för sig skulle vara önskvärda för att få den där perfekta igångsättningen. Men det är bättre att vi kommer i gång än att vi dröjer, sade vi oss. Det är någonting som har fått karakterisera arbetet — i varje fall är det ett val som vi har träffat på den här punkten.

Såvitt vi förstår finns en så stark principiell enighet om att vi behöver den här formen av planering att det bör vara möjligt för kommunerna att säga sin mening om vi, med stöd av det underlag som presenterats, kan påbörja en fysisk riksplanering, få en lagstiftning till stånd som gör detta möjligt. Sedan får vi självklart under arbetets gång förfina instrumenten, förbättra lagstiftningen.

Alla känner ju till att de förändringar i lagstiftningen som man nu föreslår är förändringar inom nuvarande planlagstiftnings ram i stort sett. Sedan pågår en översyn av hela vår lagstiftning på detta område, bygglagutredningen, som så småningom skall ge oss ett mer definitivt instrument för den här typen av arbete.

Vi har alltså bedömt det som viktigt att vi kan komma i gång snabbt för att vi redan nu skall kunna motverka risken för de konflikter som annars hotar när det gäller konkurrens om mark och vatten.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag har inte kritiserat att man har varit för tidigt ute med den här planeringen. Tvärtom har vi från vårt parti tagit upp den här typen av frågor på ett mycket tidigt stadium. Naturligtvis är det också hög tid att dessa frågor kommer fram.

Vad jag vill diskutera och det anmärkningarna gäller är det förhållandet att de intressen som förkroppsligas i de kommunala organen och i olika opinionsgrupper samt bland allmänheten över huvud taget kommer med sitt remissarbete och med sina möjligheter till opinionsbildning över materialet på ett betydligt senare stadium än vad exempelvis näringslivet gör. Näringslivets representanter var ju på ett mycket tidigt stadium i förarbetena föremål för enkäter.

Om det nu är så, vilket i och för sig är någonting som man har anledning att ställa sig betänksam mot, så borde det vara angeläget, när nu andra synpunkter än näringslivets kan komma att göra sig gällande genom att det hela föres ut i en annan dimension av offentlighet än tidigare under förarbetena, att få en så tilltagen tid för remissarbetet att det inte bara blir ett sken av debatt om de huvudprinciper som man skall diskutera. Kommunerna och allmänheten måste få tid på sig att hinna sätta sig in i vad det gäller och hinna komma med någorlunda övertänkta

synpunkter innan man har kommit så långt som till en proposition och till att pumpa igenom det hela i riksdagen, dvs. när huvudlinjerna är låsta. Med tanke på att det tar drygt ett år att driva upp den offentliga debatten i en fråga är det ganska betänkligt att kommunerna här uppenbarligen klagar över dessa knappa remisstider och över att de inte får fördjupa sig i det hela.

Det var det min kritik gällde, inte att man var tidigt ute med detta planeringsinitiativ.

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Statsrådet säger här att han är insatt i situationen och vet att den här utredningen om Mark och vatten har sådan förankring hos svenska folket att den inte oroar honom. Det är väl riktigt att miljödebatten under senare år har gjort att frågan mognat, men man kan fördenskull inte ge avkall på kravet att känna till och kunna överblicka det materiella innehållet i den planering som här skall ske. Det är där min kritik sätter in. Möjligheterna att överblicka konsekvenserna är rätt begränsade och i varje fall ur den kommunala beslutsprocessens synpunkt inte tillfredsställande.

Jag kan mycket väl förstå de synpunkter som civilministern har anfört mot att här finns motsättningar mellan skilda intressen och att dessa motsättningar kan resultera i låsta positioner, om man inte går fram med tillräcklig snabbhet i planeringsarbetet och i remissförfarandet. Men det pris man då får betala för detta är ju också att förankringen bland medborgarna av hela det här fysiska riksplaneringsarbetet blir sämre. Grundvalen för det fortsatta arbetet blir bräckligare och man löper risken att resultatet också blir sämre.

Herr Svensson i Malmö har, väldigt som vanligt, talat om sina synpunkter och sina erfarenheter från remissarbetet, men det finns en brist på logik i hans anförande som jag finner anmärkningsvärd. Han är tydligen överens med civilministern om behovet av en stark central styrning av planeringsverksamheten. Så långt är herrarna överens. Men då förstår jag inte att herr Svensson riktar kritik mot remisstiden. En stark centralstyrning kräver självfallet inga remisser.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag menar hela tiden att det inte är det materiella innehållet som vi tar ställning till nu, utan det är alltså till principen som sådan — skall vi över huvud taget acceptera denna form av planering? Jag föreställer mig att det starka medborgarengagemang som vi har bakom miljöfrågorna också kommer att visa sig i att när man ute bland medborgarna diskuterar hur vi i fortsättningen skall materialisera planeringen kommer det också att finnas ett starkt intresse för att vi har instrument i samhällets hand för att göra verklighet av de planer som vi så småningom kan bli överens om.

Diskussionen om den generalplanläggning som kan bli aktuell i vissa områden, där vi alltså har riksplaneintentioner att försöka hävda på den lokala nivån kommer ju att föras i nära samverkan mellan stat och kommun — i det här fallet staten i länsstyrelsens skepnad — och under,

Nr 55

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

hoppas jag, ett mycket livligt medborgarengagemang. Jag föreställer mig att alla medborgare med intresse för att vi skall komma till rätta med markhushållningsproblemen då kommer att känna sig tilltalade av att vi som sitter i kommuner och i riksdagen ändå har orkat med att så snabbt som möjligt skapa instrument för den här formen av planering, så att planerna icke bara kommer att stanna på papperet utan verkligen går att omsätta i praktisk handling.

Nu talar både herr Svensson i Malmö och herr Åsling om att ett år kan väl inte spela någon större roll - alltså om man fortsätter att låta det här vara vid vad det är ett år osv. Men det ligger icke så få frågor och väntar som är beroende av resultatet av denna remissbehandling. Jag tänker då t. ex. på lokaliseringsfrågor i skilda delar av landet, som kommer att vara rätt beroende av hur vi handlar i den första omgången av den s. k. riksplaneskissen. Denna karakteriseras ju i mycket hög grad av vårt vaktslående om de s. k. bevarandeintressena. Vi vet ju att vi inte nu kan "göra vårt land färdigt", utan att vi skall vara försiktiga om mycket av den natur vi har och hantera den på ett sådant sätt att vi bevarar möjligheter även för människorna att i framtiden förverkliga sina bedömningar, värderingar och planeringar på detta område.

Samhället kan inte hur lång tid som helst avstå från att ha instrument i sin hand för att kunna ta ställning i sådana frågor, och vi kan inte säga oss att utvecklingen får vänta på att vi skaffar oss dessa instrument. Det är en rad predikament som vi möter, och som det väl i allra första hand är naturligt att regeringen möter i sitt arbete.

Allt detta och det heta engagemang som kännetecknat debatten om miljöfrågorna, regionalpolitiken osv. gör att vi säger att det borde vara ett gemensamt intresse för oss alla att så snabbt som möjligt skaffa samhället instrumenten för att förverkliga de planer vi talar om.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! När jag talade om att det i en stor politisk fråga tar ungefär ett år att få ut sakinformationen till folk och få i gång en ordentlig debatt var det ett allmänt konstaterande, som inte borde ha lett till den slutsats som civilministern drog, utan snarare borde ha utmynnat i att man i medvetande härom borde ha startat arbetet tidigare, så att man inte hade fått de långa remisstider som nu blev fallet.

Men det är en detalj.

Till herr Åsling vill jag säga att det inte alls är så att den centrala viljan och den lokala eller den folkliga viljan står i den typ av motsatsställning som ni i centern gärna vill hävda är för handen i denna fråga. Det är inte alls något motsatsförhållande mellan att jag å ena sidan kräver starkare betoning av den offentliga debatten och av de lokala möjligheterna att föra fram synpunkter och å andra sidan är anhängare av en stark central vilja. Tvärtom - ju starkare central vilja man har, desto starkare skall också den centrala viljan vara lokalt och folkligt förankrad, om den skall vinna gensvar.

Men om man i alla sammanhang vill se en central vilja som varande i motsatsställning till den lokala viljan, och om man alltid vill uppfatta den centrala viljan som något uppifrån kommande, har man inte alls fattat

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

det maktpolitiska sambandet i detta fall. Den centrala viljan kan nämligen mycket väl i och för sig, beroende på hur den utformas, mer eller mindre bra förkroppsliga en folkopinion. Det beror på samhällsförhållandena och den samhällspolitiska makt- och klasstrukturen hur väl den centrala statsviljan kan fylla detta syfte. Men att en central vilja i och för sig många gånger mycket bättre än en begränsad lokal vilja kan uttrycka en folkmajoritets synpunkt är vi väl överens om.

Jag tror också att det vore ganska nyttigt för centern, om man inom denna en gång för alla klargjorde vad man menar när man talar om decentralism, att hämma koncentrationen, att ha en balanserad regional struktur och alla de andra önskemål och talesätt som man för fram i den offentliga debatten och i riksdagen. Sedan vägrar man ju helt att ange hur detta skall genomföras och att medge att för detta krävs en central vilja -- naturligtvis inte en byråkratisk och uppifrån kommande central vilja men en nedifrån kommande vilja, som kanaliseras via det centrala statsorganet och är auktoritativ nog att åstadkomma önskemål. En sådan central vilja är den enda som kan realisera sådana önskemål, ty enbart denna centrala vilja är stark nog att vara skiljedomare mellan olika regioners intressen. En sorts länsfederalism kan aldrig lösa problemet med den regionala obalansen och därmed sammanhängande problem. Det är centerns stora misstag att man aldrig vågar diskutera denna fråga och inte heller dra slutsatsen av sina krav utan i stället ständigt lägger upp debatten på det enkla sättet att den centrala viljan identifieras med den byråkratiska viljan och förutsätts vara i motsättning till den lokala viljan. Alla stridiga lokala viljor tillsammans kan ju aldrig åstadkomma den decentralism som ni och många med er -- i och för sig kanske helt riktigt -- vill se genomförd.

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Den centrala viljan kan självfallet utformas -- det vet vi från totalitära länder -- utan den medverkan av demokratins redskap, som ett remissförfarande t. ex. utgör. På den punkten ligger det en motsats i herr Svenssons i Malmö argumentering, när han dels vill ha en längre remisstid i det här speciella ärendet, dels talar om en starkare central vilja i planeringsarbetet. Det gäller självfallet, som vi ser det från centern, att skapa en rimlig balans mellan samhällets centralt styrande funktioner och medborgarinflytandet. Decentralisering betyder ett aktivt engagemang från medborgarnas sida i samhällets utformning.

Vad diskussionen här i dag har gällt -- och det är det principiellt intressanta -- är att ge plats för den demokratiska processen, dvs. i det speciella fallet att ge utrymme för ett rimligt remissförfarande, som i och för sig inte skall behöva inkräkta på den centrala viljan men som gör det möjligt att med större skärpa och pregnans utforma de centrala direktiv och linjer som sedan skall vara vägledande. Det är en väsentlig skillnad, herr Svensson.

Till civilministern vill jag säga att det är alldeles klart att man kan vänta med vissa lokaliseringsfrågor under vissa förutsättningar. Över huvud taget är ju arbetet med den fysiska riksplaneringen grundläggande för regionalpolitiken och därmed för sysselsättningen i många regioner i

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farande i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

det här landet. Även om något enstaka lokaliseringsärendet får vila några månader, så är det den övergripande målsättningen för regionalpolitiken som vi måste samla oss omkring. Dess effekter på sikt är ändå av avgörande betydelse för sysselsättningsutvecklingen i många regioner.

Jag vill sluta den här debatten med att säga att skillnaden mellan civilministerns och min syn på det här remissförfarandet tydligen är den att jag förespråkar ett ökat och mera levande och aktivt medborgarinflytande i decentralistisk anda än han gör. Det är därför som vi inte riktigt talar samma språk.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig framställa det här problemet så konkret som möjligt. Herr Åsling är liksom representanterna för mitt parti anhängare av att man så att säga satsar mindre på de stora stadsregionerna och mera på en landsända som exempelvis Norrland. I fråga om den principiella utgångspunkten är det väl ingen meningsskiljaktighet mellan herr Åsling och mig.

Men hur skall man kunna åstadkomma detta? Skall det kunna ske på det sättet att man lämnar åt norrbottningarna och västerbottningarna att slåss med de starka, välorganiserade och ekonomiskt väletablerade storstadsintressena? Skall det avgöras genom allmänt slagsmål, en sorts huggsexa regionerna emellan? Var och en förstår att det är orimligt. Ju mera man vill påverka den tendens till koncentration som finns, desto starkare måste den centrala viljan vara.

Vi erkänner att det måste finnas en sådan central vilja, men ni i centern talar om decentralism utan att vilja ta de maktpolitiska och administrativa konsekvenserna, som med nödvändighet går ut på att stärka den centrala viljan för att kunna avgöra det regionala fördelningsproblemet till de svagas förmån. Har man inte en stark central vilja, så avgör det sig självt till de starkas förmån.

Herr ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! Den centrala viljan i demokratisk mening är enligt vår uppfattning en chimär om den inte bärs upp av en stark väl utformad, väl informerad medborgaropinion. Decentralismen i vår mening är ett aktivt medborgarengagemang och inflytande bakom de samhällsbeslut som riksdagen har att träffa.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag kan inte riktigt godta den redovisning av skillnaden mellan oss som herr Åsling ändå gjorde — som han sade — till slut. Han ansåg att skillnaden mellan oss är att han är förespråkare för ett bredare medborgarengagemang i sådana här frågor än vad jag som civilminister är.

Under hela den tid som jag sysslat med dessa frågor — i det förberedelsearbete som pågått och det som hänt sedan vi publicerade promemorian — har jag försökt att verka för att vi skulle få i gång ett brett medborgarengagemang. Jag har i dag motiverat varför och på vilket sätt en fortlöpande debatt bör kunna ske.

Skillnaden mellan oss har i stället framträtt när vi stått inför

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

avvägningen: Hur angeläget är det att komma i gång med en aktiv planering så fort som möjligt? Där säger herr Åsling: Jag tycker nog att vi kan ta litet mera tid på oss innan vi sätter i gång med den aktiva planeringen, så att vi kan få möjlighet till en ytterligare debatt om huruvida vi över huvud taget skall ha en sådan planering som denna eller ej. Jag och regeringen med mig anser däremot att det är angeläget att vi med hänsyn tagen till den utveckling som vi har haft och den vi löper risk att få, med en betydande snedbalans mellan olika delar av landet och de konsekvenser som detta kan ha såväl ur miljösynpunkt som ur regionalpolitiska synpunkter, sysselsättningssynpunkter och sociala synpunkter, bör skaffa samhället instrument för att angripa problemen.

Jag tror att medborgarna understundom funderar över hur vi agerar här i huset. De får ofta höra talas om att vi utreder och remissbehandlar och att vi överlägger och försöker vara förtänksamma. Vi får nog inte bortse ifrån att om vi skall värna om demokratin, så bör vi också kunna redovisa för medborgarna att vissa lägen kräver snabb handling om vi verkligen skall kunna lösa de problem som vi är satta att arbeta med.

Vi har funnit det angeläget att få fram ett förslag till riksdagen redan till hösten, inte bara när det gäller regionalpolitiken utan också när det gäller den fysiska riksplaneringen, markhushållningen, så att dessa frågor kan diskuteras samtidigt och så att riksdagen kan fatta beslut som gör det möjligt för oss att verkligen driva en aktiv regionalpolitik och en aktiv miljöpolitik.

Herr ÅSLING (c) kort genmäle:

Herr talman! För att inga missförstånd skall kvarstå efter denna debatt vill jag säga att jag inte har krävt att vi skall ta bättre tid på oss för att överväga om en planering av denna karaktär över huvud taget skall ske. Jag har hävdad att den längre tiden behövs inte för att ifrågasätta planeringen som sådan utan för att analysera det materiella innehållet och engagera medborgarna i dessa planeringsfrågor.

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! Jag har med stort intresse följt denna debatt om remissförfarandet. Den har ju gällt remisstiden för dels hela rapporten, dels lagstiftningspromemorian. För den förstnämnda är remisstiden alltså ett halvt år, och det kan tyckas vara en lång tid. Så som länsstyrelserna reagerade i början, med en avkortning av remisstiden för kommunerna till april eller något in i maj, blir emellertid remisstiden alldeles för kort, eftersom kommunerna har tre fyra beredningsinstanser. Där gjorde emellertid civildepartementet ett behjärtansvärt inlägg och lyckades få en del länsstyrelser att ändra sig, och det var tacknämligt.

Jag kan förstå att man vill föra upp den regionalpolitiska frågan till behandling i höst. Därför får vi väl acceptera att departementet försöker sikta in sig på det trots att det varit svårt att få materialet färdigt i tid. Statsrådet har ju sagt att ett halvt år räcker, och de remissinstanser som inte behöver gå via länsstyrelserna har faktiskt ett halvt år på sig.

Beträffande delbetänkandet har statsrådet försvarat den korta remisstiden med att man hade riksdagens beställning i december 1971 av

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

ändringar i lagstiftningen. Det påståendet tycker jag inte får stå oemotsagt. Den ändringen gällde egentligen glesbebyggelserätten och kan inte ha inverkat på de stora frågorna i denna promemoria så att man behövde skjuta upp hela arbetet. Den har visserligen betydelse från ersättningssynpunkt och sådant, men det är inte ett tillräckligt skäl att skylla på. Saken är, såvitt jag förstår, den att lagstiftningsarbetet inte har varit organiserat så att man har hållit jämna steg med den tekniska utredningen. Utredningarna var inte färdiga samtidigt, vilket de borde ha varit.

Statsrådet har själv sagt att det inte nu gäller det materiella innehållet i rapporten utan principerna för hur man skall planera på riksnivå. Många av principerna finns dock i lagstiftningspromemorian, och det är då svårt för kommuner och andra att i januari, februari eller början på mars tränga in i riksplanearbetet utan att veta vilken avsikt man har att rent rättsligt handskas med planförslagen. Visserligen var lagförslaget aviserat i rapporten men på ett så löst sätt att man kunde ana att departementet ville ha längre tid på sig och att andra riktlinjer kunde komma. Det är alltså en beklaglig förskjutning som har skett.

Särskilt beklagligt är detta eftersom lagstiftningspromemorian har en helt annan fordran på medverkan från andra än tekniker — om jag nu kallar också juristerna för tekniker. Att man höll på med metodundersökningar osv. i departementet utan medverkan från parlamentariker eller motsvarande kan man till nöds godta — jag har dock rest invändningar mot detta tidigare — men just denna fråga om hur lagreglerna skall utformas, hur man skall förankra riksplanearbetet i den kommunala demokratiska planeringsprocessen, borde man ha tagit upp tidigare i en parlamentarisk utredning eller beredning. Att man inte gjort detta utan kommer ett kvartal efteråt med denna promemoria är att beklaga.

Kommunerna får nu uppleva samma eftersläpning som man försatt sig i inom departementet. Där var man färdig med det tekniska arbetet, sedan kom lagstiftningsarbetet. Kommunerna får hålla på med rapporten och det materiella innehållet och ge sig på lagstiftningsfrågorna senare. Just lagstiftningsfrågorna kan ju betyda väldigt mycket för den kommunala ekonomin.

Det finns alltså skäl att invända framför allt mot att lagstiftningspromemorian kommit så sent.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Vad beträffar den lagstiftning som gäller lokaliseringen av de miljöstörande företagen och generalplaneringen fanns det dock, herr Tobé, redovisat utomordentligt utförligt i huvudpromemorian hur man hade tänkt sig saken. Sedan tillkom frågorna om ersättningar och den s. k. glesbebyggelserätten, där riksdagens principiella ställningstagande gjorde det nödvändigt att utveckla de frågorna litet grundligare i lagstiftningspromemorian.

Jag föreställer mig att det trots allt har varit möjligt för kommunerna att få ett ganska gott grepp om hur det här var tänkt redan genom att läsa huvudpromemorian. När det sedan också finns förutsättningar för kommunerna att utnyttja hela tiden fram till den 20 juni för sitt yttrande

om själva lagstiftningspromemorian, eftersom det icke är fråga om att hantera några länsöversikter, är såvitt jag förstår remisstiden för det här lagförslaget inte kortare än remisstider för liknande lagförslag brukar vara.

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! Jag skulle bara vilja invända att länsstyrelserna också skall yttra sig över lagstiftningspromemorian — det utgår jag ifrån. Då har de inte nyttan och glädjen av att kunna avnjuta kommunernas yttranden, utan de får i stor utsträckning yttra sig från sin egen synpunkt. Om kommunerna lämnar in sina yttranden efter ett fullmäktigesammanträde den 15 juni eller något sådant, har länsstyrelserna ju inte haft tillfälle att läsa dem.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag ser det närmast på det sättet, att när det gäller lagstiftningen i förhållande till den principiella uppläggningsplaneringen har kommunerna möjlighet att mot bakgrunden av det som redovisas i huvudpromemorian säga sin mening också i länsstyrelseremissen. Men jag utgår ifrån att kommunerna kan ha ett bestämt intresse av att få utveckla sin talan mera i detalj beträffande tekniska ting och annat och därför kommer att benyttja sig av möjligheten att gå direkt till departementet med vissa av de sakerna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner

- nr 23 till kulturutskottet,
- nr 45 till försvarsutskottet,
- nr 76 till civilutskottet,
- nr 79 till jordbruksutskottet och
- nr 82 till inrikesutskottet.

§ 4 Föredrogs och hänvisades motionerna

- nr 1615 och 1616 till kulturutskottet,
- nr 1617 till jordbruksutskottet,
- nr 1618 och 1619 till socialförsäkringsutskottet,
- nr 1620–1622 till inrikesutskottet,
- nr 1623–1625 till socialutskottet samt
- nr 1626 till justitieutskottet.

§ 5 Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets betänkanden nr 2–4 och kulturutskottets betänkande nr 8.

§ 6 Herr förste vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle bland två gånger bordlagda ärenden uppföras främst kulturutskottets betänkande nr 8 och jordbruksutskottets betänkande nr 5 samt sist utbildningsutskottets betänkanden nr 4–8.

Nr 55

Tisdagen den
11 april 1972

*Ang. remissför-
farandet i anledning
av stort lokalt eller
regionalt intresse*

§ 7 Interpellation nr 106 ang. åtgärder mot USA:s deltagande i kriget i Vietnam

Ordet lämnades på begäran till

Fru DAHL (s), som yttrade:

Herr talman! Sydvietnams folk och dess befrielsestyrkor inom FNL har nu gått till framgångsrik offensiv för att försvara sig mot det förintelsekrig, som förs av Saigonregimen och de amerikanska ockupationsstyrkorna. Offensiven är reaktionen på den utvidgning och upptrappning av kriget, som ägt rum under president Nixons hela ämbetsperiod, på den under den senaste tiden intensifierade terrorn mot de breda befolkningsskikt som i Saigon och övriga ockuperade områden kämpar för fred och en nationell unionsregering samt på USA:s öppet demonstrerade förakt för fredssamtalen i Paris. Förhandlingarna om Vietnam vid Pariskonferensen är nu lamslagna, sedan USA den 23 mars i år tillkännagivit att man på obestämd tid avbrutit sitt deltagande i konferensen.

I en situation då USA öppet visar att man inte är intresserad av en fredlig politisk lösning på basis av de indokinesiska folkens självbestämmanderätt och samtidigt är i färd med att utveckla en krigsteknologi, som med alltmer fruktansvärd effektivitet riktar sig mot människorna, mot samhällsorganisationen och mot naturen, har Indokinas folk inget annat val än att gå till väpnad offensiv för att försvara sina liv och sina fortsatta existensmöjligheter. Den breda majoritet av Sveriges folk, som ställer sig solidarisk med de indokinesiska folkens kamp för fred, frihet och social rättvisa, hoppas att den nu pågående FNL-offensiven skall innebära början till slutet på USA:s skändliga angreppskrig i Indokina, så att folken i Indokina i en nära framtid får möjlighet att i fred och frihet bygga upp sina samhällen.

USA har svarat på befrielsestyrkornas offensiv genom massiva bombraider i hela Vietnam. Nya flott- och flygstridskrafter har sänts till Indokina. Nordvietnam utsätts nu för de kraftigaste bombningar som genomförts efter bombstoppet 1968 – och dessa bombningar riktar sig mot tätbefolkade områden allt längre in i landet. Nu överväger USA också – enligt vad som uppges – allvarligt att sätta in kärnvapen i kriget. Ett beslut härom skulle omedelbart kunna omsättas i handling eftersom de amerikanska hangarfartygen i Tonkinbukten är försedda med stridsberedda kärnvapenladdningar.

Härigenom har Vietnams, Indokinas och världens folk ställts inför ett nytt fruktansvärt hot, som till varje pris måste avvärjas. USA:s krig i Indokina har varit en serie av allvarliga förbrytelser mot mänskligheten och mot den internationella rätten. Världens folk kan inte tillåta att det kulminerar i kärnvapenkrig. I denna för världsfreden och mänsklighetens framtid utomordentligt allvarliga situation måste alla världens folk och deras regeringar genom massiva opinionsyttringar göra allt för att förmå USA:s regering och krigsledning att avstå från planerna på insättande av kärnvapen.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr utrikesministern få rikta följande fråga:

Vilka åtgärder är svenska regeringen beredd att vidta för att förmå USA:s regering att stoppa planerna på insättandet av kärnvapen i Indokina, upphöra med bombningarna i norra och södra Vietnam samt återuppta fredssamtalen i Paris?

Nr 55

Tisdagen den
11 april 1972

Denna anhållan bordlades.

§ 8 Interpellation nr 107 ang. beivrandet av parkeringsförseelser

Ordet lämnades på begäran till

Herr LÖFGREN (fp), som yttrade:

Herr talman! Det är ofrånkomligt att den starkt ökade bilismen medför problem för framkomligheten särskilt i städer och tätorter. Behovet av möjlighet att parkera bilar är legitimt, och bilisterna kan med fog hävda att de dryga skatter som pålägges bilismen borde resultera i ordnandet av parkeringsmöjligheter i tillfredsställande omfattning. Att inskränkningar beträffande möjlighet att parkera på gator och vägar måste göras inses av alla eftersom framkomligheten är ytterst viktig. Att parkeringsplatser avgiftsbelägges är också accepterat för att ge så många som möjligt tillfälle att ställa ifrån sig bilen för utträttande av ärenden av kortvarig art.

Laglydiga bilister respekterar samhällets bestämmelser. De inser att parkeringsbestämmelserna är oundgängligen nödvändiga. Råkar de undantagsvis göra sig skyldiga till överträdelse av bestämmelserna så betalar de den bot som förseelsen ger anledning till och är säkerligen mera aktsamma i fortsättningen. Mot denna bakgrund är det ytterst oroväckande att det blir mer och mer vanligt att bilister helt enkelt struntar i att betala botbeloppen, som ålägges överträdare av bestämmelserna.

Enligt vad som framgår av en skrivelse från rikspolisstyrelsen av den 18 oktober 1971 blir varje år ca 780 000 förseelser föremål för parkeringsanmärkning. Av dessa belöper sig ca 365 000 på Stockholms, 110 000 på Göteborgs och 62 000 på Malmö polisdistrikt. Övriga polisdistrikt svarar alltså för sammanlagt ca 243 000 anmärkningar.

I den här åberopade skrivelsen från rikspolisstyrelsen anföres bl. a.:

"En förutsättning för att nuvarande system skall fungera bra är att övervägande antalet ärenden leder till betalning utan att utredning behöver tillgripas. När denna förutsättning inte längre är uppfylld leder det till att ett orimligt stort antal förseelser måste bli föremål för polisutredning, vilket kräver alltför stora personalresurser.

Ett effektivt system bör därför syfta till att andelen ärenden som betalas före polisutredning blir så stor som möjligt. För att detta mål skall nås krävs bl. a. att tillräckligt ingripande åtgärder inträder snabbt efter det förseelsen begåtts. Om så inte sker frestas den misstänkte att i det längsta förhålla sig passiv och därigenom onödigt belasta utredningskapaciteten. I nuvarande system uppkommer alltför stor tidsutdräkt från det förseelsen begås tills tillräckligt effektiva åtgärder inträder mot den misstänkte.

Den utformning ansvarsbestämmelserna fick fr. o. m. 1.1.1970 har

tyvärr inte medfört tillräckliga lättnader i utredningshänseende. Med hänsyn till att ägarens ansvar är endast subsidiärt i förhållande till förarens, måste varje ansvarsyrkande mot ägare föregås av utredning. Det framstår som en brist i nuvarande system att ett stort antal utredningar måste ske rörande vem som förde fordonet. Dessa utredningar ger sällan något i sak utan har som huvudsaklig funktion att uppfylla de legala kraven för ägarens ansvar. Polismästaren i Stockholm har i skrivelse till styrelsen den 1.9.1971 framfört att skyldigheten att försöka utreda vem som vid aktuellt tillfälle förde fordonet uppenbarligen är så betungande att lättnad vid handläggningen av parkeringsärendena i ringa mån inträtt."

Den 27 januari 1971 – i motion 945 – framförde jag förslag om ett radikalt förenklat system för att komma till rätta med det aktuella problemet. Det gick ut på att sådan parkeringsbot som inte inom en viss tid inbetalats helt enkelt anmäles till bilskattekontoret vid den länsstyrelse där ifrågavarande bil är registrerad, och att sådan parkeringsbot där påföres bilägaren. Då bilskatten vid nästföljande uppbördstermin påföres bilens ägare, påföres också sådan ej erlagd parkeringsbot. I avin om bilskatten lämnas samtidigt uppgift om beloppet för ej erlagda belopp för parkeringsbot. Nytt skattekvitto skulle ej kunna erhållas med mindre än att också obetalda belopp för parkeringsbot samtidigt eller dessförinnan betalats.

I motionen förklarade jag mig medveten om att tvister skulle kunna uppstå om huruvida parkeringsbot skäligen bort påföras eller ej, men sådana fall är helt säkert av så ringa omfattning att samhällets utredningsapparat utan alltför stor belastning skulle kunna behandla sådana fall för att ge rättstrygghet åt de bilägare som på oskäligt sätt påförts parkeringsbot, t. ex. vid parkeringsförseelser i samband med bilstöld.

Riksdagens trafikutskott avstyrkte genom sitt utlåtande 1971:16, daterat den 14 oktober 1971, min motion och hänvisade till yttranden från riksrevisionsverket och rikspolisstyrelsen, vilka avgivits under april månad 1971. Tillämpningen av de gällande bestämmelserna borde effektiviseras, och ett brett upplagt arbete inom rikspolisstyrelsen för att undersöka hur systemet med beivrandet av parkeringsförseelser på lång sikt bör vara utformat skulle avvaktas. Utskottet underströk dock det angelägna i att arbetet bedrivs med skyndsamhet och förutsatte att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen på området. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Hur har då utvecklingen blivit? Jo, nog har man försökt öka effektiviteten för att de gällande bestämmelserna skall efterlevas. När jag skrev min motion hade uppgivits att vid parkeringskontoret i Stockholm 2 inspektörer, 6 polismän och 20 kontorister var sysselsatta med utredningsarbete avseende parkeringsförseelser. I rikspolisstyrelsens skrivelse av den 18 oktober 1971 – alltså avgiven fyra dagar efter dagtecknandet av trafikutskottets nyssnämnda yttrande – redovisas att vid parkeringskontoret i Stockholm vid årsskiftet 1970/71 sysselsattes 40 personer, därav 7 polismän; i april uppgick motsvarande personal till 60 heltidsanställda; från och med 1 november 1971 skulle antalet tjänster vara 90.

Man måste fråga sig om det är rimligt att 90 personer skall vara sysselsatta med utredning avseende parkeringsförseelser vid parkeringskontoret i Stockholm. Det uppgavs dock att den tidigare nedåtgående trenden beträffande betalningsprocenten kunnat brytas och vändas till en uppåtgående tendens. För samtliga tre storstäder hade betalningsprocenten för andra kvartalet 1971 ökat i förhållande till närmast föregående kvartal. Tyvärr har det visat sig att förbättringen ej fortsatt. Trots de kraftiga personalförstärkningarna har man enligt de nu tillgängliga uppgifterna fått en ännu sämre betalningsprocent än tidigare. För Stockholms polisdistrikt var procenten av icke betalda parkeringsböter efter avdrag för återkallade förelägganden hela 58,6! Alltså sämre än någonsin tidigare.

Jag har vid kammardebatten den 27 oktober 1971 lämnat en sammanställning över situationen dels i hela riket, dels vid Stockholms polisdistrikt till och med andra kvartalet 1971. Jag kan nu ge en motsvarande sammanställning t. o. m. fjärde kvartalet 1971 enligt följande:

År och kvartal		Hela riket	Stockholms polisdistrikt
1968	3:e kvartalet	25,8	36,2
	4:e "	28,4	40,1
1969	1:a "	34,9	47,6
	2:a "	37,1	50,8
	3:e "	37,6	53,7
	4:e "	40,6	58,2
	1:a "	33,9	46,0
1970	2:a "	36,6	47,4
	3:e "	38,8	52,3
	4:e "	39,9	56,3
	1:a "	42,6	57,4
1971	2:a "	41,5	55,6
	3:e "	43,2	58,0
	4:e "	41,8	58,6

Mot denna utveckling kan konstateras: Resurserna för beivrande enligt gällande bestämmelser har förstärkts på ett sätt som för många ter sig som ett slöseri med hänsyn till ordningsmaktens i övrigt klart otillräckliga resurser. Rikspolisstyrelsen har i sin skrivelse av den 18 oktober 1971 begärt att Kungl. Maj:t skall villfara styrelsens hemställan enligt följande:

"Under åberopande av det anförda hemställer styrelsen dels om sådan ändring i 67 och 68 §§ vägtrafikförordningen att fordonets registrerade ägare ensam åläggs strikt ansvar för överträdelse för vilka lagen om parkeringsbot är tillämplig, dels att det ovan framförda förslaget om slopande av polisutredning i flertalet ärenden omedelbart genomföres."

I samma skrivelse anför rikspolisstyrelsen också:

"De skäl som talar för förslagets genomförande är tungt vägande. Inom kort är enbart i Stockholms polisdistrikt 90 tjänstemän sysselsatta med att utreda parkeringsärenden. Övervägande antalet utredningar är föranledda av tredska från den misstänktes sida. Det framstår som en

klart onödig resursinsats att utredningsarbete bedrivs i det stora antal fall där den misstänkte inte svarar på upprepade påminnelser och inte heller har någon invändning i sak att göra. Med all säkerhet skulle ett genomförande av förslaget leda till en väsentlig höjning av frekvensen på bötesbetalning i förfarandets första skede.”

Med återopande av vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern få framställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet det rimligt att fortsätta med de hittills praktiserade metoderna för att komma till rätta med betalning av parkeringsbot då ytterligare försämring inträtt trots att nu vid Stockholms parkeringskontor 90 personer är sysselsatta med utredning härom?

2. Kan det av rikspolisstyrelsen i skrivelse av den 18 oktober 1971 framlagda förslaget utgöra en lämplig lösning av problemet och när ämnar herr statsrådet i så fall framlägga förslag till riksdagen i enlighet härmed?

Denna anhållan bordlades.

§ 9 Interpellation nr 108 om åtgärder för att motverka arbetslösheten bland ungdom

Ordet lämnades på begäran till

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk), som yttrade:

Herr talman! Andelen arbetslösa ungdomar under 24 år är nästan dubbelt så stor som ungdomarnas andel av den totala arbetskraften. I februari i år gick 43 000 ungdomar arbetslösa. Det är 10 000 fler än förra året samma månad. Det är drygt 20 000 fler än motsvarande siffror för två år sedan. Ungdomsarbetslösheten har visserligen minskat något under 1972, men den har enligt AKU minskat långsammare än arbetslösheten som helhet. Och dessa 43 000 säger inte allt om ungdomsarbetslösheten. Utöver dem befinner sig 5 000 ungdomar under 25 år i beredskapsarbeten. Dessutom har man av arbetsmarknadspolitiska skäl plockat in ca 7 000 ungdomar i yrkesutbildning under hösten 1971. Sammanlagt har vi alltså i dag en ungdomsarbetslöshet som inte understiger 60 000.

Mycket tyder på att denna situation kommer att ytterligare förvärras. I april kommer 35 000 värnpliktiga att lämna militärtjänsten. AMS har slagit larm om en omfattande arbetslöshet bland dessa. Enligt uppgifter i Aftonbladet den 10 april 1972 är en fjärdedel av de uttryckande arbetslösa. Men detta är inte nog. Under våren kommer omkring 200 000 studerande att utexamineras från grundskolor, gymnasier, folkhögskolor och eftergymnasiala utbildningsanstalter. Åtminstone de som kommer från universitet eller annan yrkesutbildning söker arbete. Dessa utgör ca 60 000. Och från grundskolan räknar man med att 10 000 söker sig till arbetsmarknaden. Hur många av dessa skall under lång tid tvingas gå arbetslösa? Hur många av de som är klara med en yrkesutbildning skall tvingas till omedelbar omskolning?

Att slussa in ungdomar som hotas av arbetslöshet i ständigt nya utbildningslinjer löser inte arbetslöshetsproblemet. Det bidrar inte till

någon studiemotivation att vara osäker om framtida arbetsmöjligheter. Det visar sig också att ungdomar med högre utbildning får allt svårare att finna anställning. Statistiska centralbyråns prognosinstitut har räknat fram att av de 2 500 som utexaminerades vid universitet och högskolor tredje kvartalet 1971 är det bara 38 procent som fått anställning och 21 procent som avsett studera vidare. 17 procent har förgäves sökt arbete. Det är en markant ökning jämfört med tidigare år.

Till detta skall också läggas den stora ekonomiska och sociala vikt som feriearbetena har framför allt för dem som befinner sig i gymnasial eller eftergymnasial utbildning. För dessa ungdomar är detta både en samhälleligt viktig kontakt med arbetslivet och en nödvändig inkomstkälla. Det finns tecken som tyder på att det i år kommer att bli svårare än någonsin för dessa ungdomar att få sådana arbeten och med hyfsade inkomstmöjligheter.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till inrikesminister Holmqvist få ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att göra slut på arbetslösheten bland ungdomen?
2. Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att garantera sysselsättning åt de värnpliktiga som rycker ut i april?
3. Vilka åtgärder förbereder regeringen för att trygga möjligheterna till feriearbeten åt studerande ungdomar?

Denna anhållan bordlades.

§ 10 Interpellation nr 109 om god man för lantbrukare i frågor om strukturrationalisering, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr ERIKSSON i Arvika (fp), som yttrade:

Herr talman! Till lantbruksnämndernas uppgifter hör att genomföra strukturrationalisering inom jordbruket. Syftet är att skapa brukningsenheter av rationell storlek genom sammanläggning av mindre enheter etc. Sålunda får jordbruksegendom med vissa undantag inte förvärfvas utan tillstånd av lantbruksnämnden. Lantbruksnämnden kan vägra förvärvstillstånd om den finner att egendomen bör tas i anspråk för att underlätta bildande av brukningsenheter med ändamålsenlig storlek och ägaranordning. Lantbruksnämnderna förvärvar också egendom i detta syfte. Dessa frågor regleras i jordförvärvslagen av år 1965.

Denna form av strukturuomvandling motiveras av kravet på ett rationellt jordbruk. Men den är naturligen känslig från rent mänskliga utgångspunkter. En småbrukare kan känna trycket på sig att sälja. En annan får inte köpa till mark från en gård som lantbruksnämnden förvärvat, eftersom nämnden anser att den i stället bör läggas till en annan egendom för att bygga upp en storgård. Lantbruksnämnden kan alltså dra upp mer eller mindre offentliga planer för hur jordbruksdriften i en bygd skall utformas och styra markförvärven i denna riktning. I regel innebär detta, att av ett dussin mindre gårdar kommer i framtiden att bli

en eller två stora gårdar. Här måste också bedömningar om vem som är mest lämpad att driva dessa komma in. Det är naturligt att irritationer lätt uppstår vid en sådan operation, om man inte genom öppenhet, samrådsförfarande etc. kan skapa en handläggning, där samtliga berörda har inflytande.

För lokal kontakt utser lantbruksnämnd på förslag av kommun ett ortsombud för varje kommun. Ortsombudet skall bl. a. hjälpa till med råd och anvisningar om nämnders verksamhet, hjälpa till vid ansökningar och efter beslut av nämnden lämna upplysningar. Ombudet skall vidare uppmärksamt följa utvecklingen på fastighetsmarknaden inom området och till nämnden anmäla förhållanden av intresse för nämnden. Denna lokala kontakt är alltså i frågor om strukturrationalisering företrädare för lantbruksnämnden och kan som sådan av vissa betraktas som part i sammanhanget, ett förhållande som också lett till irritation och kan medverka till dåligt förtroende för lantbruksnämnderna från allmänhetens sida. Det kan ifrågasättas, om inte vid handläggning av dessa jordförvärvsfrågor skulle erfordras också en helt obunden part — en god man — som då borde utses av kommunen. Denne skulle ha kontakt med berörda jordbrukare, medverka till ett fylligare samråd samt ha rätt att närvara vid nämndens sammanträde och där vara en garanti för att alla berörda markägares intressen företräds.

Med hänvisning till vad som anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr jordbruksministern ställa följande frågor.

Är statsrådet beredd medverka till att ett ökat samrådsförfarande med berörda lantbrukare kommer till stånd i frågor som rör jordförvärv under lantbruksnämnds medverkan samt försäljningar i samband med skapande av t. ex. KR-jordbruk?

Är statsrådet beredd medverka till sådan ändring i jordförvärvslagstiftningen att en helt obunden part — en kommunalt utsedd god man — ges tillfälle att företräda berörda lantbrukare i frågor om strukturrationalisering i lantbruksnämnds regi?

Denna anhållan bordlades.

§ 11 Interpellation nr 110 ang. bevarande av mindre kommuner som självständiga enheter

Ordet lämnades på begäran till

Fru JONÄNG (c), som yttrade:

Herr talman! När riksdagen år 1962 fattade beslut om reformering av den kommunala indelningen underströks vikten av att de förändringar som vidtogs fick frivillig karaktär. I sitt av riksdagen godkända utlåtande framhöll konstitutionsutskottet att även om utvecklingen i fråga om sammanslagning av kommuner eller samverkan inom kommunblocket skulle ske något långsammare än beräknat, borde detta ej få motivera tvångsåtgärder från statsmakternas sida.

Frivilliglinjen frångicks emellertid genom den proposition som riksdagen förelades år 1969 med förslag till lag med särskilda bestämmelser om

ändring av kommunindelningen. Enligt detta förslag skulle indelningsändringarna träda i kraft senast den 1 januari 1974. Riksdagen antog regeringens förslag, men en betydande minoritet av dess ledamöter ansåg att frivilliglinjen skulle bibehållas. Denna uppfattning hade uppenbarligen stark förankring i den allmänna opinionen.

Debatten om människornas möjligheter att påverka de beslut som gäller dem har kanske varit intensivare under de senaste åren än under tidigare perioder. Den har inte minst gällt kontakten mellan medborgarna och deras förtroendemän inom kommunerna. Det är av grundläggande betydelse att demokratin vidmakthålles och stärkes, och i dessa strävanden utgör givetvis en starkare förankring av folkinflytandet på den kommunala nivån ett väsentligt led. Det är uppenbart att särskilda problem i detta avseende följer av kommunsammanläggningarna. De negativa konsekvenser som dessa medför för den kommunala demokratin måste motverkas genom olika slag av åtgärder; någon form av kommunedelsråd hör till de lösningar som måste komma i fråga.

Det finns givetvis goda skäl för sammanläggningar av kommuner på många håll. Huruvida indelningsändringar alltid medför de fördelar som eftersträvas kan vara tveksamt. På några håll i landet föreligger stark lokal opinion emot de sammanslagningsplaner som länsstyrelserna föreslagit och regeringen fastställt. Enligt min mening finns det anledning ifrågasätta lämpligheten och nödvändigheten av att avvisa en sådan opinion och framtvinga sammanläggningar mot folkets vilja.

I Gävleborgs län skall enligt planerna bl. a. Alfta kommun sammanslås med Bollnäs kommun. Detta har mött ett påtagligt motstånd i Alfta. Som alternativ har befolkningen ansett ett samgående med Ovanåker vara att föredra. I första hand torde folket i Alfta dock önska att kommunen får fortsätta som egen kommun. Förutsättningarna för att en sådan lösning skall bli framgångsrik måste bedömas som goda.

Möjligheter bör finnas att lyssna till de lokala rösterna och sålunda frångå föreliggande planer och beslut om sammanläggningar. Därvid bör man kunna utgå från uttalandet i konstitutionsutskottets utlåtande nr 24 år 1969 – som godkändes av riksdagen – att regeringen ”om speciella omständigheter föreligger, skall kunna underlåta att förordna om indelningsändring.” Utskottet ansåg att detta innebar ”ett lämpligt mått av uppmjukning av den i princip gällande sluttidpunkten för kommunindelningsreformens genomförande”. Genom att i vissa fall upphäva kravet på sammanläggning och låta hittillsvarande kommuner fortsätta såsom självständiga enheter skulle också erfarenheter kunna vinnas av mindre kommuners utvecklingsmöjligheter.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens medgivande att till herr civilministern få ställa följande fråga:

Är regeringen beredd medge att kommun – för att erfarenhet skall vinnas även av mindre kommuners utvecklingsmöjligheter – ges tillfälle att fortsätta som självständig enhet?

Denna anhållan bordlades.

§ 12 Interpellation nr 111 ang. de rättspsykiatriska undersökningarna

Ordet lämnades på begäran till

Fru KRISTENSSON (m), som yttrade:

Herr talman! År efter år har allvarliga anmärkningar riktats mot det rättspsykiatriska undersökningsväsendet, särskilt för de långa väntetiderna. Justitieombudsmannen har gång efter gång med starka ord kritiserat läget.

Socialstyrelsen tillsatte 1970 en arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag om förenkling och rationalisering av det rättspsykiatriska undersökningsförfarandet. Gruppen avgav i januari 1971 ett betänkande, vari föreslogs bl. a. översyn av lagstiftningen om psykiskt abnorma brottslingar, detaljerade anvisningar innebärande rationalisering av undersökningsarbetet och förkortning av utlåtandena, åtgärder för att underlätta rekryteringen av rättspsykiatrer samt skyndsamma åtgärder för att åstadkomma en effektiv central tillsyn av verksamheten.

Vid interpellationsdebatt om det rättspsykiatriska undersökningsväsendet våren 1971 yttrade statsrådet och chefen för justitiedepartementet bl. a. att man fick avvakta och se vilka åtgärder socialstyrelsen kunde komma att vidtaga med anledning av det framlagda betänkandet. Mig veterligen har några sådana ännu ej vidtagits.

Hur är nu läget ett år senare? En utredning angående psykiskt avvikande lagöverträdare har tillsatts av justitieministern men kan naturligt nog inte väntas medföra resultat av påtaglig betydelse för de rättspsykiatriska undersökningarna förrän tidigast om ett par år. Väntetiderna för dem som underkastas sådan undersökning är alltför skrämmande långa, och antalet som står i tur för undersökning har ökat.

Vid årsskiftet 1971–1972 var den genomsnittliga undersökningstiden för häktade ca 11 veckor mot föreskrivna maximalt 6, och för icke häktade var genomsnittstiden inte mindre än 20 veckor. Vid samma tidpunkt var antalet häktade expektanter 120 (107 ett år tidigare) och antalet på fri fot 91 (62 ett år tidigare).

Situationen som under en lång följd av år varit oöferrättlig är nu mycket oroande, och snara åtgärder är därför nödvändiga.

Åberopande det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till herr justitieministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar herr statsrådet vidtaga för att förbättra förhållandena inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet?

Denna anhållan bordlades.

§ 13 Interpellation nr 112 ang. avtal och investeringsvillkor vid kronoarronden

Ordet lämnades på begäran till

Herr LARSSON i Staffanstorps (c), som yttrade:

Herr talman! Statens jordbruksdomäner förvaltas av domänverket som med något enstaka undantag arrenderar ut dessa för jordbruk. Till

den 1 januari 1972 reglerades dessa arrendeavtal av 2 kap. lagen om nyttjanderätt (arrendelagen) och — beträffande domänverkets befogenheter vid tecknandet av arrendeavtal — av kungl. förordning januari 1934 ang. grunder för förvaltningen av viss kronoegendom (SFS 1934:320). Från 1 januari 1972 gäller för därefter ingångna avtal men även för många äldre avtal 7—9 kap. jordabalken och — i samma hänseende som SFS 1934:320 — kungl. kungörelsen 17 december 1971 om upplåtelse av publika jordbruksarrenden (SFS 1971:1152).

Enligt såväl de gamla som de nya reglerna gäller för kronans arrenden att kronan som jordägare icke är skyldig att tillse att arrendestället vid arrendatorns tillträde befinner sig i något visst skick. Under den löpande arrendetiden har kronan som jordägare tidigare icke haft skyldighet vidtaga några åtgärder beträffande arrendestället annat än att ersätta byggnad och annan anläggning som förstörts av våda och inte kunnat undvaras utan olägenhet. Enligt de nya reglerna förhåller det sig på samma sätt med den begränsningen, att kronan som jordägare kan befrias från skyldighet att återställa av våda förstörd byggnad eller anläggning, om arrendenämnden anser anläggningen i fråga företagsekonomiskt obehövlig. Dessa regler — såväl de som fanns före 1 januari 1972 som de nu gällande — innebär att kronan som jordägare icke har skyldighet att rationalisera sina jordbruksbyggnader eller anläggningar. Kronans arrendatorer har därför alltid ställts inför valet att antingen låta arrendestället förbli i tillträdesskicket eller att rationalisera detta efter tidens krav på egen bekostnad i de fall där kronan tar på sig rationaliseringen.

Gör arrendatorn investeringen på egen bekostnad, kommer han till följd av såväl de tidigare som de nuvarande arrendebestämmelserna i det läget på avträdesdagen, att kronan kan kräva att han skall återställa arrendestället i ursprungligt skick eller i ett efter anläggningens borttagande tjänligt skick. Detta innebär att arrendatorn förlorar anläggningens restvärde på avträdesdagen.

Det nu beskrivna läget har tidigare i stor utsträckning utnyttjats av kronan på så sätt att kronan låtit sina arrendatorer på egen bekostnad utföra modernisering av jordbruksdomänernas jordbruksanläggningar. Till följd härav är läget på många jordbruksdomäner det, att kronan äger tak och väggar på bostads- och ekonomibyggnader medan arrendatorn i allt väsentligt bekostat rationaliseringen av byggnadens inre och dess funktioner. Det finns också fall där hela byggnader tillhör kronoarrendatorn. Tidigare medförde detta inga problem därför att arrendeställena gick i arv så att arrendatorn och hans efterkommande kunde tillgodogöra sig de enskilda investeringarna. Det fanns också tidigare en synnerligen fast praxis, att kronoarrendatorn själv utsåg sin efterträdare och till denne sålde sina fasta investeringar. Domänverket godtog ganska undantagslöst efterträdaren, om inte någon särskild anmärkning kunde riktas mot denne.

I dessa mer eller mindre självreglerande förhållanden, som besparade kronan stora investeringar, har under de två senaste decennierna förändringar inträtt till arrendatorernas nackdel. Förändringarna består däri att arrendeavgifterna numera torde sättas utan beaktande av i vilken utsträckning byggnader och anläggningar tillhör arrendatorerna. Allvarli-

gare för det hävdvunna systemet är emellertid dels att domänverket numera försöker förhindra överlåtelse under uppgift att verket icke accepterar okontrollerade överlåtelse från arrendator till arrendator, dels att verket ger arrendatorerna investeringsmedgivande på sådana villkor, att de av arrendatorerna utförda och bekostade investeringarna efter kortare eller längre tid gratis skall tillfalla kronan.

Jag har tillgång till bl. a. ett avtal från april 1953, ett brevsvaret den 30 juni 1971 från domänverket på en arrendators investeringsförfrågan samt en avtalsmall från februari 1972.

Det förstnämnda fallet gällde spannmålstork med silo, och domänverket föreskrev följande för att arrendatorn skulle få investera på egen bekostnad:

1. Den av arrendatorn på egen bekostnad och för eget brukande uppförda anläggningen skulle godkännas av domänintendenten. Arrendatorn skulle snarast efter avsyningen avhjälpa de brister som domänintendenten fann skäl föreskriva till utförande.

2. Den av arrendatorn på egen bekostnad och för eget brukande uppförda anläggningen skulle efter 5 år tillfalla kronan utan lösen. Påsynades vid detta tillfälle brister, skulle arrendatorn bekosta deras botande.

3. Arrendatorn skulle anses ha fått full gottgörelse för anläggningskostnaden sedan han under 15 år brukat den av honom på egen bekostnad uppförda anläggningen.

4. Anläggningen skulle under dessa 15 år icke inverka höjande på arrendeavgiften. Därav följer att den efter 15 år skulle få inverka höjande på arrendeavgiften trots att kronan icke erlagt ett öre för densamma.

5. Skulle egendomen säljas före 15-årstidens utgång, skulle arrendatorn äga rätt till ersättning med 1/15 av anläggningskostnaden för vart år av återstående del av 15-årstiden. Anläggningskostnaden uppskattades i avtalet till 30 000 kronor. Den blev i realiteten 45 000 kronor.

Det förtjänar anmärkas dels att arrendatorn vid sin namnteckning på sitt eget exemplar helt naturligt gjort anteckningen "härtill nödd och tvungen", dels att anläggningen 1971 enligt intyg från lantbruksnämndens maskinkonsulent hade en återstående effektiv brukningstid av minst tio år.

I det andra fallet hade en arrendator begärt medgivande att få i egendomens kostall installera automatisk utgödslingsanordning. Detta medgavs under villkor att anläggningen av honom skulle underhållas i fullgott skick, att den skulle avskrivas under tio år och att kronan fritogs från inlösen. Därjämte föreskrevs att efter tioårsperiodens utgång skulle anläggningen ingå i arrendet, varvid den skulle vara utan brister. Detta innebär att arrendatorn på egen bekostnad skulle utföra anordningen och under tio år hålla den inte bara i ett för orten normalt skick utan i fullgott skick samt därefter gratis överlämna den till kronan.

Den för mig företedda avtalsmallen — som för övrigt återopades vid förhandling mellan företrädare för föreningen Publika arrendatorer och domänverket med dess generaldirektör — bygger på samma principer. Avtalet föreskriver följande beträffande anläggningar som arrendatorn utför på egen bekostnad och med eget arbete:

1. Arrendatorn skall utföra arbetet "för domänverkets räkning".
2. Trots att arrendatorn själv utför arbetet på egen bekostnad och för eget brukande skall det ske "i enlighet med av domänverket lämnade anvisningar".
3. Enligt avtalsmallens ordalag skall arrendatorn erhålla ersättning för anläggningen. Ersättningen skall av domänverket amorteras under en viss tidsperiod.
4. Beträffande amorteringarna anges emellertid att dessa "jämte arrendatorns kostnader för ränta kvittas mot den nytta, som arrendatorn erhåller av anläggningen, varför någon kontant ersättning icke skall utgivas vare sig av verket eller av arrendatorn". Den betalningsförpliktelse som verket påtar sig enligt punkt 4 försvinner således helt sonika om arrendatorn nyttjar anläggningen.
5. Beträffande äganderätten till anläggningen föreskrivs att "arbetet skall ingå i arrendet av egendomen fr. o. m. den dag slutbesiktningen skett". Detta innebär att arrendatorn fr. o. m. arbetets färdigställande skall avstå från äganderätten till detsamma och — eftersom arbetet skall ingå i arrendet — finna sig i att det inverkar höjande på arrendeavgiften.
6. Konstateras brister vid besiktningen av arbetet, skall arrendatorn kontant erlägga ersättning för dessa brister till domänverket. Han återfår ersättningen i den mån han botar bristerna.

Det skall särskilt observeras att denna avtalsmall enligt punkt 3 ger sken av att domänverket betalar den i avtalet avsedda anläggningen. Verkligheten är emellertid en annan: arrendatorn utför och bekostar anläggningen. Det som domänverket kallar betalning är endast ett tillstånd för arrendatorn att använda vad han själv utfört och bekostat — men genom att han använder sin egen anläggning förlorar han den till domänverket utan ersättning.

Avtal av detta slag tillkommer skenbart frivilligt. I realiteten tillkommer de under ekonomiskt tvång, som ligger däri att egendomen icke kan brukas affärsmässigt om avtalets investering icke får göras. Vägrar domänverket utföra investeringen, blir arrendatorn därtill nödd och tvungen. Han måste godta de av kronan ställda villkoren. I ett under industriministerns företrädare inom departementet anhängigt ärende rörande besvär över arrendeavgifter i Skåne inhämtades yttrande från arrendenämnden i Malmöhus län. Denna uttalade under ordförandeskap av den ansedde domstolsjuristen borgmästare Johan Björling i Malmö följande: "I vissa fall synes det också ha förekommit, att kronans företrädare för att ge samtycke till uppförande av en fast anläggning, som helt bekostats av arrendatorn, krävt — och även lyckats åstadkomma — att denne till Kronan överlätit äganderätten till anläggningen på villkor som måste anses mycket oförmånliga för arrendatorn." Det förtjänar noteras att samma arrendenämnd vid tillfället även uttalade "att från Kronans sida i allmänhet icke vidtagits den för en rationell drift nödvändiga moderniseringen av byggnadsbeståndet på kronoegendomarna utan är arrendatornerna i dag ägare till betydelsefullare delar av de fasta anläggningarna på gårdarna."

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr industriministern få ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet avtal och investeringsvillkor av i interpellationen beskrivet slag, beträffande kronoarrenden, tillbörliga?

2. Om så ej är fallet, vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga för att korrigera ingångna avtal och förhindra att nya sådana eller likartade avtal ingås?

Denna anhållan bordlades.

§ 14 Interpellation nr 113 ang. åtgärder mot USA:s deltagande i kriget i Vietnam

Ordet lämnades på begäran till

Fru JONÄNG (c), som yttrade:

Herr talman! Samtidigt som den politiska utvecklingen i Europa visar tecken till avspänning har förhållandena i Indokina visat motsatt tendens. USA:s Vietnampolitik har under många år upprört den internationella opinionen. Detta har gällt det svenska folket i synnerhet.

Under senare år har den amerikanska krigspolitiken i Indokina bytt ansikte. Truppminskningar har motverkats genom kraftig ökning av bombningarna. Detta har ingått i den s. k. vietnamiseringspolitiken som USA söker genomföra. Det har dock visat sig att denna politik misslyckats. Det har lett till att bombningarna av Indokina ökat ytterligare. De brutala bombraiderna har inte bara resulterat i att många människoliv offrats utan också i omfattande naturförstörelse.

Den nu pågående FNL-offensiven bör uppfattas som ett svar på de amerikanska krigsinsatserna. När amerikanerna dessutom nonchalerar fredsförhandlingarna i Paris är det förstäeligt att det sydvietnamesiska folket tillgriper vapen för att uppnå fred och frihet.

Mot denna offensiv har USA intensifierat sina bombningar ytterligare. Förstärkningar till såväl flyg- som flottstyrkorna i området har skyndsamt skickats från baser i Förenta staterna. USA genomför nu de häftigaste bombningarna sedan bombstoppet 1968. Samtidigt med detta har uppgifter cirkulerat om att USA skulle sätta in kärnvapen i kriget. Härigenom skulle inte endast det vietnamesiska folket utan hela världen ställas inför ett nytt fruktansvärt hot. Detta bör till varje pris förhindras. En bred opinion av det svenska folket står solidarisk med det vietnamesiska folkets kamp för fred, frihet och social rättvisa. Indokinas folk måste få bygga upp sitt samhälle självständigt och utan inblandning utifrån. Världens folk måste i den nu rådande situationen uttala sitt stöd till folket i Indokina. Det är också angeläget att söka påverka USA:s regering att stoppa bombningarna. USA måste i stället med allvar verka för att göra Parissamtalen till verkliga fredsförhandlingar.

Med hänvisning till vad som anförts i interpellationen anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr utrikesministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder är den svenska regeringen beredd vidta för att söka förmå den amerikanska regeringen att omedelbart upphöra med bombningarna av Vietnam, avstå ifrån att använda kärnvapen i kriget samt att på allvar söka uppnå fred i Indokina vid fredsförhandlingarna i Paris?

Denna anhållan bordlades.

§ 15 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 55

Tisdagen den
11 april 1972

Nr 37 angående högre teknisk utbildning och forskning i Luleå

Nr 38 med förslag till godkännande av ändringar i 1954 års internationella konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja, m. m.

Nr 69 med förslag till lag om understödsföreningar, m. m.

Nr 78 med förslag till lag om ändring i lagen (1937:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Nr 81 med förslag till kungörelse om ändring i förordningen (1940:910) angående yrkesmässig automobiltrafik, m. m.

Nr 83 med förslag till lag om ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse, m. m.

Nr 84 angående gymnasieskolans kompetensvärde m. m.

Nr 87 angående överlåtelse av staten tillhörig fast egendom

Nr 89 med förslag till växtskyddslag

Nr 92 med förslag till resegarantilag

§ 16 Anmälades och bordlades

Socialförsäkringsutskottets betänkanden:

Nr 17 i anledning av motioner om ökade pensionsförmåner åt handikappade m. m.

Nr 18 i anledning av motion om höjt sjukpenningtillägg vid hemarbete

Kulturutskottets betänkande:

Nr 9 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:28 gjorda framställning om anslag för budgetåret 1972/73 till byggnadsarbeten för vissa kulturändamål

§ 17 Anmälades och bordlades följande motioner:

Nr 1627 av fru *Kristensson*

Nr 1628 av herr *Levin*

Nr 1629 av herr *Wennerfors*

Nr 1630 av herr *Wirtén m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 61 med förslag till lag om ändring i ölförsäljningsförordningen (1961:159), m. m.

§ 18 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställts, nämligen av

Nr 163 Herr *Wikner* (s) till herr jordbruksministern om bättre kontroll på privat importerade fodervaror:

Avser statsrådet ta initiativ i syfte att ernå bättre kontroll på privat importerade fodervaror?

Nr 55

Tisdagen den
11 april 1972

Nr 164 Herr *Svensson* i Malmö (vpk) till herr justitieministern angående skydd för jugoslaviska medborgare och institutioner i Sverige:

Anser statsrådet att tillräckliga åtgärder vidtagits för att skydda jugoslaviska medborgare och jugoslaviska institutioner i Sverige från följderna av de s. k. Ustasegruppernas verksamhet?

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 17.36.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert